

Technická univerzita v Liberci
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra: pedagogiky a psychologie
Studijní program: 2. stupeň
Kombinace: matematika - tělesná výchova

**DOMÁCÍ PŘÍPRAVA ŽÁKŮ ZÁKLADNÍ
ŠKOLY**
**HOMEWORK AT THE ELEMENTARY
SCHOOL**

Diplomová práce: 05–FP–KPP– 003

Autor:
Pavel ČERVA

Podpis:

Adresa:
Puškinova 250
460 08, Liberec 23

Vedoucí práce: PaedDr. Bělohradská Jitka

Konzultant:

Počet

stran	slov	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
76	14177	21	12	15	2

V Liberci dne: 12.5.2006

TU v Liberci, FAKULTA PEDAGOGICKÁ

461 17 LIBEREC 1, Hálkova 6

Tel.: 485 352 515

Fax: 485 352 332

Katedra: pedagogiky a psychologie

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(pro magisterský studijní program)

pro (diplomant) Pavel Červa
adresa: Puškinova 250, Liberec 23, 460 08
obor (kombinace): matematika – tělesná výchova

Název DP: Domácí příprava žáků základní školy

Název DP v angličtině: Homework at the elementary school

Vedoucí práce: PaedDr. Jitka Bělohradská

Konzultant:

Termín odevzdání: 12.5.2006

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 7.11.2005

PhDr. Ing. Miloš Raban, Th.D.

děkan

Doc. PaedDr. Josef Horák, CSc.

vedoucí katedry

Převzal (diplomant):

Datum:

Podpis:

Název DP: Domácí příprava žáků základní školy

Vedoucí práce: PaedDr. Jitka Bělohradská

Úvod: V dnešní společnosti, která má zvýšené nároky na úroveň vzdělání a kde roste množství znalostí nezbytných pro život, by měla škola vést žáka k sebevzdělávání i ve volném čase. Všechny tyto změny vyvolávají nové otázky a problémy, které souvisejí s domácí přípravou žáka. Kladou nové nároky na přístup a postoj učitele k domácím úkolům, ale i nové nároky na samotné žáky a rodiče.

Cíl: Zmapovat problematiku domácí přípravy žáků na II. stupni základní školy z pohledu žáků a učitelů. Na dané téma provést výzkum, který bude speciálně zaměřen i na problematiku domácí přípravy žáků v předmětu matematika. Část provedeného výzkumu porovnat s údaji dosaženými v roce 1970 a 1991. Z porovnání a nasbíraných dat vyvodit závěry a navrhnout možná řešení.

Požadavky: 1) Prostudovat dostupnou literaturu k problematice

2) Výzkum

3) Navrhnout možnosti kvalitní domácí přípravy v matematice na II. stupni ZŠ.

Literatura:

- [1] Maňák, J.: Problém domácích úkolů na základní škole. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1992. ISBN 80-210-0388-1.
- [2] Chráska, M.: Základy výzkumu v pedagogice. Univerzita Palackého v Olomouci, 1993
- [3] Cangelosi, J. S.: Strategie řízení třídy. 2. vyd. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-083-9
- [4] Maňák J.: *Nárys didaktiky*. 4. dotisk 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-0210-7.

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do její skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Datum: 12.5.2006

Podpis

PODĚKOVÁNÍ

Především bych chtěl poděkovat Paedr. Jitce Bělohradské za její odborné vedení, ochotu a čas věnovaný konzultacím mé diplomové práce. Mé poděkování patří i řediteli ZŠ v Chrastavě Mgr. Aleši Trpišovskému a celému učitelskému sboru za příjemné přijetí a vstřícné jednání. V neposlední řadě také děkuji svým rodičům a všem ostatním, kteří mě během práce i po celou dobu studia všestranně podporovali.

RESUMÉ

Diplomová práce se zabývá domácí přípravou žáků na jedné konkrétní základní škole. Současný stav domácí přípravy mapuje z pohledu žáků druhého stupně a z pohledu učitelů. Zvláštní pozornost autor věnuje domácí přípravě žáků v souvislosti s předmětem matematika. Úvodní část pojednává o domácí přípravě teoreticky. Druhá část využívá získaných teoretických poznatků a uplatňuje je na konkrétním příkladě základní školy. Zde je také prezentován vlastní výzkum. Na závěr jsou shrnuty zjištěné výsledky. Diplomová práce má sloužit učitelům dané základní školy a jejímu vedení jako podklad pro zamyšlení nad otázkou domácí přípravy na škole a autorovi v jeho budoucí praxi.

Klíčová slova: domácí příprava, domácí úkol, učitel, žák, druhy domácí přípravy, formy domácí přípravy, sebevzdělání, výuka, výchova, matematika, základní škola

SUMMARY

The diploma thesis deals with pupils' home preparation at the concrete basic school. It maps the present situation from the point of view of the second stage pupils and of teachers' view. Special attention is devoted to the pupils' home preparation in connection with mathematics. Introductory informs theoretically about the home preparation. Part 2 takes use of acquired theoretical information and applies them on the concrete example of the basic school. The own research is presented in this part as well. In the final part of the diploma thesis the author sums up obtained results. The diploma thesis shall serve teachers and direction of the given basic school as a fundamental data for home preparation consideration and the author in his future profession.

Key words: home preparation, homework, pupil, categories of home preparation, forms of home preparation, self-improvement, lesson, education, mathematics, basic school

ZUSAMMENFASSUNG

Die Diplomarbeit beschäftigt sich mit der Hausvorbereitung der Schüler an der konkreten Grundschule. Der gegenwärtige Zustand wird aus der Sicht der Schüler der zweiten Schulstufe und der Lehrer umrissen. Besondere Aufmerksamkeit widmet der Autor der Hausvorbereitung der Schüler im Zusammenhang mit dem Fach Mathematik. Die Einleitung beschäftigt sich theoretisch mit der Hausvorbereitung. Im Teil 2 werden die erworbenen theoretischen Kenntnisse ausgenutzt und diese werden auf dem konkreten Beispiel der Grundschule angebracht. Die eigene Forschung wird hier präsentiert. Der Schlussteil fasst die ermittelten Ergebnisse zusammen. Die Diplomarbeit soll als Unterlage den Lehrern der gegebenen Grundschule und ihrer Leitung dienen, die Hausvorbereitung in der Schule zu überlegen, und dem Autor in seinem künftigen Beruf.

Schlüsselwörter: Hausvorbereitung, Hausaufgabe, Lehrer, Schüler, Arte der Hausvorbereitung, Formen der Hausvorbereitung, Selbstverbesserung, Unterricht, Ausbildung, Mathematik, Grundschule

OBSAH

PROHLÁŠENÍ	4
PODĚKOVÁNÍ	5
RESUMÉ	6
OBSAH	8
SEZNAM ZKRATEK	10
ÚVOD.....	11

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. VYMEZENÍ POJMU DOMÁCÍ PŘÍPRAVA13

1.1 Pojem domácí příprava, domácí úkol	13
1.2 Místo domácí přípravy v moderním vyučování	14
1.3 Druhy a formy domácí přípravy	17
1.4 Funkce domácí přípravy	19
1.4.1 Kognitivní	20
1.4.2 Afektivní	20
1.4.3 Operativní	20
1.4.4 Domácí příprava jako forma trestu, odměny	20
1.5 Normativní dokumenty a domácí příprava	21
1.6 Domácí příprava ve vztahu k předmětu matematika	21

2. ASPEKTY DOMÁCÍ PŘÍPRAVY25

2.1 Psychologický aspekt	25
2.2 Hygienický aspekt	27
2.3 Obsahový aspekt	31
2.4 Organizační aspekt	33

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3. VÝZKUM37

3.1 Charakteristika výzkumu	37
3.1.1 Stanovení cíle, vymezení okruhu problémů	38

3.1.2 Zvolené nástroje výzkumu	39
3.1.3 Etické zásady	40
3.2 Předvýzkum	41
3.3 Realizace výzkumu	41
3.3.1 Charakteristika školy	42
3.3.2 Sběr dat	43
4. ANALÝZA VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	44
4.1 Prezentace dat	44
4.1.1 Dotazník pro žáky	44
4.1.2 Rozhovor s učiteli	55
4.1.3 Porovnání s výzkumy z let 1970 a 1991	61
4.2 Diskuse stanovených problémů	65
4.3 Návrh zlepšení domácí přípravy žáků	69
4.3.1 Návrh zlepšení domácí přípravy žáků v matematice	72
5. ZÁVĚR	73
SEZNAM LITERATURY	74
SEZNAM PŘÍLOH	76

SEZNAM ZKRATEK

aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
č.	číslo
dú	domácí úkol
např.	například
P	problém
str.	strana
tab.	tabulka
TUL	Technická univerzita v Liberci
ZŠ	Základní škola

ÚVOD

V dnešní společnosti, která má zvýšené nároky na úroveň vzdělání a kde roste množství znalostí nezbytných pro život, by měla škola vést žáka k sebevzdělávání i ve volném čase. Všechny tyto změny vyvolávají nové otázky a problémy, které souvisejí s domácí přípravou žáka. Kladou nové nároky na přístup a postoj učitele k domácí přípravě žáků, ale i nové nároky na samotné žáky a rodiče.

Škola se musí těmto neustálým změnám přizpůsobovat a to ve všech ohledech. Škola jako celek musí měnit své zažité postupy a přizpůsobovat je tak, aby žáci byli všestranně připraveni do života. Škola je složitý organismus skládající se z mnoha částí, které jsou vzájemně provázány a vzájemně se ovlivňují. Domácí příprava žáků může na první pohled vypadat jen jako okrajová, méně zajímavá část celého vzdělávacího procesu. Ovšem při hlubším pohledu se zde objevují problémy, které je třeba důkladněji prozkoumat. Jedině odhalení a poznání těchto problémů může nastartovat změny v chodu školy.

Kvalitní domácí příprava pomáhá žáky efektivně vzdělávat a vychovávat. Stává se jedním z prostředků komunikace mezi školou a rodinou. Pokud ovšem domácí příprava nesplňuje požadavky moderní výuky, stává se spíše přítěží jak pro samotné učitele, tak pro žáky i jejich rodiče.

Během vlastní praxe na základní škole jsem měl možnost setkat se s domácí přípravou žáků. Z osobní zkušenosti tedy vím, jak obtížné je volit vhodné domácí úkoly, které by žáky rozvíjely a obohacovaly. Sám jsem pocítil, kolik různých faktorů ovlivňuje

domácí přípravu. Jak se formální úkoly stávají zbytečnou zátěží, zatímco promyšlené úkoly s jasným cílem mohou vést nejen ke splnění vzdělávacích cílů a rozvoji žáka, ale ve svém důsledku usnadňují práci samotnému učiteli.

Využil jsem proto možnosti věnovat se této problematice v diplomové práci. Oslovil jsem tedy jednu základní školu, kde mi bylo, za velice příjemného klimatu, umožněno provést výzkumné šetření dané problematiky. Samotné šetření mi umožní jednak uplatnit získané poznatky v budoucí praxi a zároveň tato práce může být využita samotnou školou a jejími učiteli jako podnět pro diskusi v otázce domácí přípravy žáků.

První část práce je zaměřena teoreticky. Zde je vymezen daný problém a jeho teoretická východiska. Za pomoci literatury a v minulosti provedených výzkumů jsou stanoveny hlavní cíle a okruh problémů, které mohou v souvislosti s domácí přípravou na vybrané škole nastat. Druhá část práce je zaměřena prakticky. Zde je zachyceno provedení výzkumného šetření vybrané základní školy. V závěru zhodnotím zjištěné výsledky především v souvislosti s danou školou a pokusím se navrhnout možná zlepšení.

1. VYMEZENÍ POJMU DOMÁCÍ PŘÍPRAVA

V úvodní kapitole je co nejvýstižněji vymezena podstata pojmu domácí příprava. Především z potřeby správného pochopení tohoto pojmu a z důvodu, aby nedocházelo k jeho záměně s jinými podobnými pojmy. Pro tento účel je využito odborné literatury, která se pojmem domácí příprava zabývá.

1.1 POJEM DOMÁCÍ PŘÍPRAVA, DOMÁCÍ ÚKOL

Domácí příprava představuje významnou oblast výchovně vzdělávacího procesu. V odborné literatuře je formulováno několik různých definic domácí přípravy. Nejvýstižněji lze tento pojem charakterizovat takto:

1) „Domácí příprava je mimoškolní aktivita, těsně spojená se školním vyučováním. Na vyučování přímo navazuje, je vlastně domácím pokračováním školní práce. Právě tato činnost může být účinným pojítkem mezi školním a mimoškolním vzděláváním dětí.“¹

2) „Domácí úkoly lze vymezit jako specifickou organizační formu výuky, v níž se realizují konkrétní učební cíle výchovně vzdělávací práce školy v podmínkách nepřímého řízení žákovy práce v době mimo výuku. Termín „domácí příprava žáků“ je téměř shodný s obsahem termínu domácí úkoly, snad jen více akcentuje jednostranné směřování aktivity od žáka ke škole.“²

¹ BĚLOHRADSKÁ, J. - SOLFRONK, J. - URBÁNEK, P.: Domácí příprava žáků základní školy. In: Vedení školy. 23. aktualizace Praha: Raabe, únor 2002, str. 3.

² MAŇÁK, J.: Problém domácích úkolů na základní škole. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1992, str. 22.

Nakonec lze uvést, jak domácí úkol (pojem domácí příprava se zde nevyskytuje) charakterizuje pedagogický slovník:

3) „Učební nebo praktické činnosti, které žáci vykonávají mimo vyučovací dobu, zpravidla doma. Má přímý vztah k vyučování, podporuje osvojení učiva, rozšiřuje je nebo prohlubuje. Povaha a rozsah domácích úkolů není na našich školách předepsána.“³

V diplomové práci je užíváno především pojmu domácí příprava, který je širší a lépe vystihuje daný jev než termín domácí úkol, který může evokovat poněkud jednostranné zaměření např. pouze písemné úkoly. Pokud se někde vyskytuje termín domácí úkol, je to především z důvodu stylistických a vždy je myšleno širší pojetí domácích úkolů ve smyslu domácí přípravy.

1.2 MÍSTO DOMÁCÍ PŘÍPRAVY V MODERNÍM VYUČOVÁNÍ

V odborné pedagogické a didaktické literatuře není bohužel problematika domácí přípravy dostatečně rozpracována. Existuje jenom velmi málo literatury, která by se problematikou domácí přípravy zabývala ve větším rozsahu a pronikala více do hloubky. Domácí příprava je nedílnou součástí moderního výchovně vzdělávacího systému, je jím ovlivněna a zároveň jej ovlivňuje, ať už přímo či nepřímo.

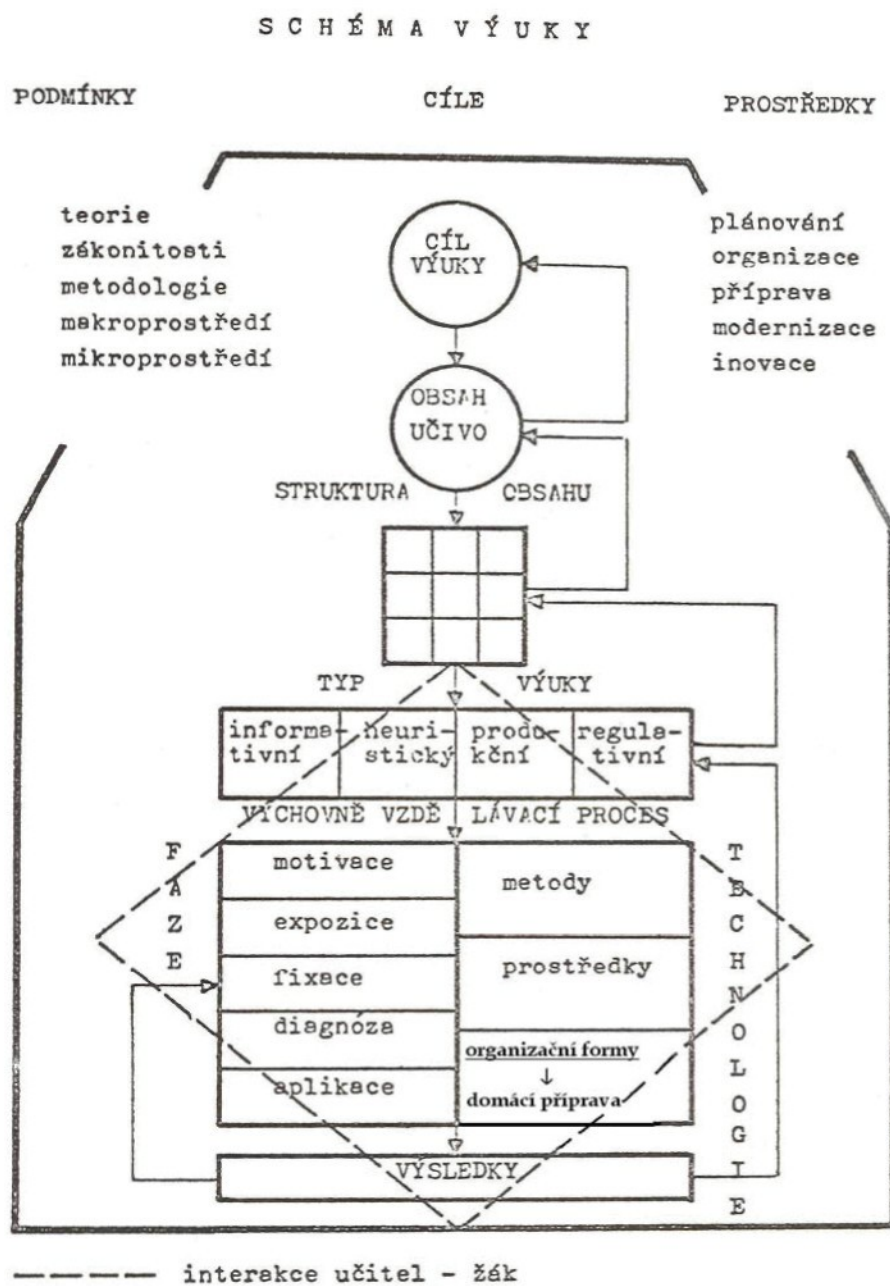
Podle Maňáka [8] tvoří výchovně vzdělávací systém řada prvků, které plní různé funkce, mají rozdílnou systémotvornou váhu, vzájemně se ovlivňují, vytvářejí vazby. Domácí příprava je v didaktickém systému zařazena do kategorie organizačních forem výuky. V systému jde tedy o důležitý prvek, který se od ostatních organizačních forem odlišuje především důrazem na samostatnou práci žáků a způsobem řízení, které je zprostředkované, bez přímého řízení učitele. Tento prvek nestojí osamoceně, ale tvoří vazbu s vyučováním ve škole. Vazba je uskutečňována především prostřednictvím

³ PRŮCHA, J. – WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J.: Pedagogický slovník. 1. vyd. Praha: Portál, 1995, str. 54.

jednotlivých cílů, obsahu a částečně pomocí metod a prostředků. Umístění domácí přípravy, jako organizační formy výuky v didaktickém systému, velmi dobře znázorňuje schéma číslo 1, upravené podle Maňáka [8].

Dále nelze zapomenout, že domácí příprava má respektovat základní vyučovací zásady a to především: uvědomělost, názornost, aktivitu, přiměřenost a trvalost. V případě soustavnosti, která je také uváděna mezi základní vyučovací zásady, nejde v domácí přípravě primárně o soustavné zadávání domácích úkolů, protože pokud je výuka i domácí příprava kvalitní a využívá všech možností, není třeba zadávat domácí úkol např. z hodiny na hodinu. Je-li řeč o soustavnosti, je tím spíše myšleno utváření užitečných návyků pravidelně vykonávat určité činnosti. Dále je důležitá vzájemná domluva mezi vyučujícími, kdy bude domácí příprava zadávána, aby nedocházelo ke zbytečnému přetěžování.

Schéma č. 1: Místo domácí přípravy v didaktickém systému

Zdroj: [8] MAŇÁK, J.: Nárys didaktiky. 4. dotisk 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994, str. 7.

1.3 DRUHY A FORMY DOMÁCÍ PŘÍPRAVY

Jak bylo ukázáno v předchozí kapitole, domácí příprava je nedílnou součástí výchovně vzdělávacího systému, je tedy jednou z jeho organizačních forem. Domácí příprava nabízí tolik různých možností, že je třeba ji roztrdit. Toto třídění jednak pomáhá lépe pochopit podstatu domácí přípravy a usnadňuje orientaci v této problematice, jednak slouží prakticky. Především jako přehledný zdroj a inspirace pro činnosti, které je možno využít při vzdělávání žáků, mimo školní prostředí. Ať už by bylo použito jakéhokoli třídění, které nám poskytuje odborná literatura, je třeba vždy počítat s tím, že nebude vyčerpávající a třídění činností nebude stoprocentní, protože činnosti se často překrývají a prolínají.

V této práci je použito roztrdění dle Maňáka, které lze považovat za nejvíce vyčerpávající všechny možnosti, které domácí příprava nabízí. Umožňuje zjistit, jaké různorodé činnosti je možné při zadávání domácí přípravy uplatnit. Maňák [9] rozděluje domácí přípravu na druhy a formy.

Druhy domácích úkolů vymezuje pomocí znaků, které výrazně určují typologické vlastnosti domácí přípravy. Jde hlavně o vlastnosti obsahové, funkční apod., které druhy domácí přípravy od sebe odlišují.

Formy domácí přípravy vymezuje pomocí jejich vztahu k jevovým stránkám domácí přípravy např. podle způsobu realizace nebo použitých prostředků. Následuje samotné rozčlenění domácích úkolů, jak ho uvádí Maňák [9], ale upravené do tabulky.

Tabulka č. 1: Dělení domácích úkolů na druhy a formy

DRUHY DOMÁCÍCH ÚKOLŮ PODLE		
1.	OBSAHU	úkoly v jednotlivých vyučovacích předmětech, např. v češtině, matematice, dějepisu atd.
2.	PODLE VZTAHU K HLAVNÍM MOMENTŮM VYUČOVACÍHO PROCESU	úkoly motivační, na osvojování nového učiva, na upevňování a opakování učiva, na vytváření dovedností, prověřovací, aplikační, na uplatňování vědomostí a dovedností v praxi
3.	FUNKCE VE VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ PROCESU	úkoly didaktické, zájmové, výchovné atd.
4.	MÍRY SAMOSTATNOSTI ŽÁKŮ	úkoly návodné, reprodukční, pamětné, problémové, rozvíjející samostatnost a tvořivost, tvůrčí
5.	VZTAHU K INDIVIDUUM	úkoly individuální, partnerské, skupinové, kolektivní
FORMY DOMÁCÍCH ÚKOLŮ PODLE		
1.	PŘEVAŽUJÍCÍHO ZPŮSOBU REALIZACE	úkoly ústní, písemné, grafické, výtvarné, technické, praktické, pracovní
2.	POUŽITÝCH PROSTŘEDKŮ A POMŮCEK	úkoly z učebnic, z doplňkové literatury, úkoly vyžadující práci s názorinami, s technickými prostředky, úkoly využívající didaktickou techniku (např. video, počítač...)
3.	POUŽITÝCH METOD	úkoly na pozorování, experimentování, sbírání předmětů a faktů, úkoly výzkumného charakteru atd.
4.	ČASVÉHO HLEDISKA	úkoly krátkodobé, dlouhodobé
5.	ROZSAHU ZABĚRU	monotematické, mezipředmětové, komplexní.

Zdroj: [9] MAŇÁK, J.: Problém domácích úkolů na základní škole. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1992, str. 26.

1.4 FUNKCE DOMÁCÍ PŘÍPRAVY

Základní funkcí, která ostatně nepřísluší jenom domácí přípravě, je naplnit stanovené cíle výchovně vzdělávacího procesu. Z této základní funkce lze tedy odvodit, že funkce domácí přípravy jsou natolik rozmanité, jako jsou rozmanité cíle výchovně vzdělávacího procesu. Jednotlivé činnosti, které naplňují dané cíle, se samozřejmě doplňují, seskupují. Stejně tak se děje i v domácí přípravě, která nemusí vždy plnit jenom jednu funkci, ale současně může plnit i další funkce. Například tolik oblíbené procvičování a opakování učiva může při vhodně zvoleném zadání plnit i další funkce. Může například plnit funkci zpětné vazby (jak pro žáka, tak učitele) nebo pěstovat smysl pro povinnost, samostatnost, ale rozvíjet i žákovy schopnosti (např. schopnost soustředit se).

Domácí příprava některé funkce plní s jistými omezeními, která plynou z mimoškolního prostředí, naproti tomu jiné funkce naplňuje jinak, lépe a navozuje takové podmínky, které by se z časových, organizačních i jiných důvodů jenom těžko utvářely ve škole. Různé druhy a formy domácí přípravy umožňují propojit školní a mimoškolní život žáků. Pro příklad vezmeme paní učitelku, která za domácí úkol zadá vyhledat informace o dané zemi, týkající se třeba státního uspořádání. Žáci si vytvoří dvojice a každá dvojice dostane určitou zemi. Na odevzdání mají týden. Žáci stojí před zcela novou konkrétní situací, kde jsou především nuceni společně spolupracovat v delším časovém horizontu, jsou nuceni se domluvit, kdy a kde se sejdou, kam půjdou sbírat informace, jak si práci rozdělí, jak a kde vypracují referát atd.

Funkce domácí přípravy lze pro přehlednost rozdělit do tří skupin - na funkce kognitivní, afektivní a operativní. Z tohoto výčtu funkcí domácí přípravy bude zřejmé, že kvalitní domácí příprava je schopna plnit velké množství funkcí a tím napomáhat k efektivnosti celé výuky. Dále výčet ukáže, že nelze funkce domácí přípravy omezit jen na některé a jiné opomíjet. V takovém případě se totiž ztrácí samotný smysl domácí přípravy a ta sklouzává k formálnosti, která žákům nepřináší nic pozitivního, ale naopak se stává brzdou jejich dalšího rozvoje.

1.4.1 Kognitivní funkce

Kognitivní funkce má za úkol vhodnými metodami přispět k upevnění již nabytých znalostí a k jejich dalšímu rozšiřování. Patří sem zejména:

- opakování a procvičování
- osvojování vědomostí a dovedností
- rozvíjení schopností

1.4.2 Afektivní funkce

Afektivní funkce má za úkol rozvíjet volní stránku osobnosti žáka. Formovat vhodné návyky, postoje včetně morálních a estetických. Patří sem zejména:

- pracovitost, zodpovědnost, samostatnost
- organizace, plánování vlastní práce
- nést odpovědnost za její kvalitu
- vytrvalost, sebeovládání

1.4.3 Operativní funkce

Operativní funkce má za úkol žáka naučit používat nabyté vědomosti a dovednosti při řešení problémů, složitých životních situací. Patří sem zejména:

- schopnost spolupráce (skupinové, partnerské úkoly)
- základní dovednosti samostatné práce (např. samostatná práce s knihou)
- rozvoj divergentního, kritického myšlení

1.4.4 Domácí příprava jako forma trestu, odměny

V pedagogické praxi je možnost setkat se s případy, kdy je domácí příprava zadávána za trest, nebo naopak, kdy je za odměnu od ní upouštěno. Tyto postupy však

domácí přípravě ani žákům vůbec neprospívají. Naopak celý proces rozvracejí a u žáků vzbuzují pocit, že vzdělávání mimo školní prostředí je něco špatného, že domácí přípravou jsou trestáni, což je naprosto v rozporu se zájmy, které má škola v žácích pěstovat. Hlavně v dnešní době, kdy rostou požadavky na vzdělání, kdy je člověk velmi často nucen věnovat část svého volného času sebevzdělávání a musí si osvojit základní dovednosti a návyky, aby čas strávený samostudiem byl efektivně využit.

1.5 NORMATIVNÍ DOKUMENTY A DOMÁCÍ PŘÍPRAVA

Pozornost byla soustředěna na dva dokumenty, které se nejvíce vztahují k této práci a k vybrané škole. Prvním byl vzdělávací program Základní škola a druhým se stal Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. V obou případech šlo o pokus nalézt v těchto dokumentech nějakou přímou zmínku o domácí přípravě nebo o domácích úkolech. Ani v jednom případě se tak ale nestalo. Oba dokumenty hovoří o nejrůznějších oblastech, ve kterých má být žák vzděláván a o schopnostech, návycích a hodnotách, které mají být rozvíjeny, ale konkrétnější zmínka o domácí přípravě zde chybí.

Je otázkou, zda to není škoda. I malá zmínka by mohla vést k uvědomění si možností, které domácí příprava nabízí. Mohlo by navíc dojít k jejímu většímu zviditelnění, protože se lze domnívat, že problematika domácí přípravy je brána s přílišnou samozřejmostí a často dochází k jejímu podceňování.

1.6 DOMÁCÍ PŘÍPRAVA VE VZTAHU K PŘEDMĚTU MATEMATIKA

Bohužel ani v odborné literatuře zabývající se teorií vyučování matematiky není otázce domácí přípravy v tomto důležitém předmětu věnována dostatečná pozornost. I přesto, že se v literatuře objevuje konstatování, že úkoly z matematiky neplní vždy svou úlohu. Nelze zapomenout, že matematika spolu s českým jazykem má největší podíl na zadávané domácí přípravě.

K vybudování názoru, jak má vypadat domácí příprava z matematiky, lze použít stručného pohledu na to, jaké místo zaujímá matematika ve škole, jaké cíle a úkoly má plnit (co je její náplní) a jaké metody práce využívá. Už z tohoto krátkého popisu bude zřejmé, jak má vlastně vypadat domácí příprava z matematiky.

Jak uvádí Gábor [6], termín matematika je starořeckého původu. Podstatné jméno „matéma“ (v překladu věda) je odvozené od slovesa „matáno“, což v prvotním výkladě znamenalo „učit se rozmýšlením“. Už samotný termín tedy poukazuje na důležitost matematiky ve škole, potažmo v životě. Obecně je těžké náplň matematiky přesně vymezit, protože se objevují nové poznatky a směry, které tuto vědu neustále rozšiřují. Jádrem matematiky však zůstává její aparát a jeho uplatňování při řešení problémů. V matematice nejde tedy primárně o hotové poznatky, ale především o cesty, kterými jsme k poznatkům dospěli, o rozvoj kognitivních schopností žáků a o vytváření kladného poměru k poznání reality.

Matematika nejenže rozvíjí poznávací schopnosti žáků (tvořivé myšlení, dokazování tvrzení, algoritmické, strukturální a pojmotvorné myšlení, zobecňování, analýza jevů, situací a vztahů, řešení úloh, porozumění jevům, pěstování aplikací matematiky atd.), ale rozvíjí i vyjadřování žáků (pěstování neverbálního a symbolického vyjadřování, postupné chápání jazyků matematiky, vysvětlování a argumentace atd.) a pěstuje postoje žáků (formulace vlastních myšlenek, schopnost kriticky vnímat myšlenky jiných, účelná reakce na chyby, organizace souborů poznatků, pěstování systematickosti a důslednosti atd.).

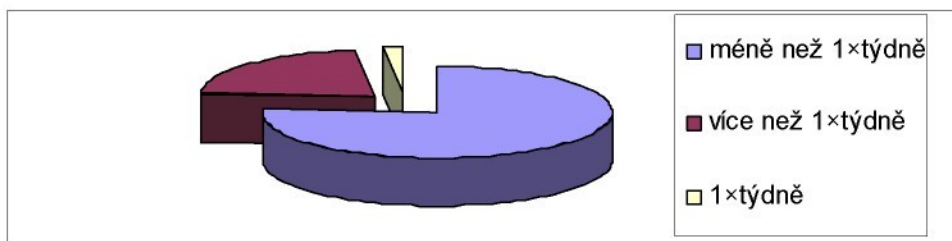
Pokud ovšem výuka matematiky podle Kuřiny [7] zanedbává studium souvislostí, podceňuje porozumění a ukazuje pouze „jak se co řeší“, je sice zdánlivě efektivní, ale hrozí zde nebezpečí formalismu. Při formálním přístupu k vyučování matematiky nelze mluvit o rozvíjení osobnosti žáka, dochází zde k demoralizaci žáků a obvykle se dosahuje jen částečných úspěchů ve vzdělávací práci. Ideální domácí příprava z matematiky by tedy měla splňovat jak obecné požadavky na domácí přípravu žáků, tak i reflektovat specifické požadavky matematiky, které jsou uvedeny výše.

V matematice se vzhledem k uvedeným skutečnostem uplatňují veškeré moderní vyučovací postupy. Důraz by měl být kladen na metody hledání faktů a pracovní metody (problémová, heuristická, projektová atd.). Je třeba zadávat úlohy, které rozvíjejí, podněcují myšlení. Opakování a procvičování má v domácí přípravě z matematiky své nesporné místo, ale nesmí být přeceňováno. V domácí přípravě se mají objevovat úlohy na osvojení a použití matematických vědomostí. K tomuto účelu se zejména hodí problémové úlohy. Měl by se zmenšit podíl úloh, kde dochází k bezmyšlenkovitému opakování naučeného postupu v neměnných podmínkách. Pokud je to možné, mělo by docházet ve větší míře i k diferenciaci úkolů. Lze např. uložit nastudování nějaké pojmu nebo „důkazu“ různými způsoby. Nabízí se i možnost dobrovolných úloh různé obtížnosti, kde budou jednotlivé úlohy různě zaměřeny (úlohy početní, úlohy, kde je důležitá úvaha, přesnost atd.). Úlohy pak mohou být různě ohodnoceny, obodovány a každý žák si vybere podle svého zájmu nebo může být v horším případě úloha přidělena. Dále je vhodné využít různých matematických olympiád, soutěží apod. Mohou sloužit jako motivace pro lepší žáky a mimo to lze takovýchto soutěží využít i jako zdroje zajímavých úloh, kde se musí přemýšlet a kde není prostor pro mechanicky naučené vědomosti a postupy.

Jestliže se zaměříme na domácí přípravu v předmětu matematika, nenalezneme konkrétnějších výzkumů zabývajících se touto problematikou. Pro alespoň částečnou představu, jak vypadá domácí příprava v tomto předmětu, poslouží výzkum s názvem Jak rodiče pomáhají svým dětem s matematikou provedený Pěchoučkovou [12]. Je třeba ale zdůraznit, že zmiňovaný průzkum nebyl přímo zaměřen na domácí přípravu, ale promítají se do něho i aktivity, které nebyly školou vyžadovány. Jedná se například o individuální doučování rodiči apod. Podle výsledků, kterých Pěchoučková [12] dosáhla, pomáhá svým dětem s matematikou osmdesát tři procent rodičů. Sedmnáct procent rodičů uvedlo, že nepomáhají. Jak je vidět z grafu číslo 1, více než tři čtvrtiny rodičů, kteří svým dětem pomáhají, to dělají méně než jedenkrát týdně. Častěji než jedenkrát týdně pomáhá zhruba více než pětina rodičů. Ostatní rodiče pomáhají jedenkrát týdně. Dalším výzkumem je třeba zjistit, zda a v jaké míře je pomoc rodičů nutná a nakolik se na nutnosti dětem

pomáhat podílí domácí příprava či způsob výuky ve škole. Kvalitní domácí příprava se obejde bez nebo s minimální pomocí ze strany rodičů, protože domácí příprava není zadávána pro rodiče, ale pro žáky.

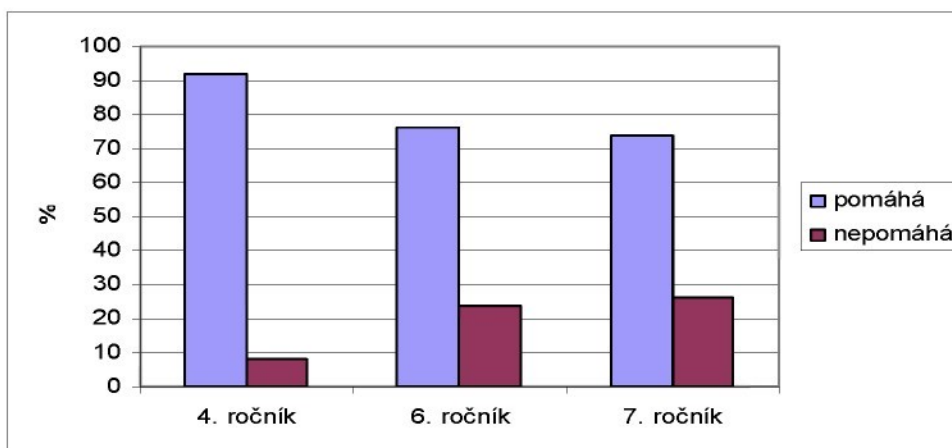
Graf č. 1: Jak často rodiče pomáhají s matematikou

Zdroj: [12] PĚCHOUČKOVÁ, Š.: Jak rodiče pomáhají svým dětem s matematikou. *Učitel matematiky*, 13, 2005, č.3, str. 181.

Uvedený průzkum byl zatím proveden jenom v některých ročnících, kde autorka předpokládala změnu v pomoci rodičů dětem s matematikou. Tento předpoklad se částečně potvrdil, jak ukazuje graf číslo 2. Je patrné, že v šestém ročníku se vzhledem ke čtvrtému ztrojnásobilo procento rodičů, kteří svým dětem nepomáhají. Toto zjištění je zajímavé z toho důvodu, že žáci přestoupili na druhý stupeň, kde se obecně očekává zvýšení náročnosti studia. V sedmém ročníku nedošlo prakticky k žádné změně. Další výzkum v této oblasti bude podle Pěchoučkové [12] teprve pokračovat.

Graf č. 2: Kolik rodičů pomáhá svým dětem s matematikou podle ročníků

Zdroj: [12] PĚCHOUČKOVÁ, Š.: Jak rodiče pomáhají svým dětem s matematikou. *Učitel matematiky*, 13, 2005, č.3, str. 183.

2. ASPEKTY DOMÁCÍ PŘÍPRAVY

Na domácí přípravu je možno pohlížet z mnoha aspektů. Mezi hlavní lze zařadit aspekt psychologický, hygienický, obsahový a organizační.

2.1 PSYCHOLOGICKÝ ASPEKT

Psychologie spolu s tématem domácí přípravy tvoří velmi rozsáhlou oblast. Proto se lze zaměřit jenom na některé její části. Při domácí přípravě je žák postaven před zcela novou situací, se kterou se musí nějakým způsobem vyrovnat. Aktivita je každým rokem školní docházky víc a víc přenášena na něho samotného. Žák se proto musí ve škole naučit autoregulaci učení. Nejen se naučit učit, ale především dovednostem, postupům a návykům, jak řídit své vlastní učení, aby při svém budoucím vzdělávání již školu nepotřeboval.

Sem mimo jiné patří různé typy strategií jako je správné vedení poznámek, uspořádání informací, strategie zapamatování, motivování sebe samého, sebereflexivní postupy, vytyčování osobních cílů atd. Jako vhodná se v této souvislosti jeví právě domácí příprava, kde si žák může vše prakticky vyzkoušet pod odborným vedením učitele.

Jak uvádí Čáp [5] období, kdy dochází k povinné školní docházce, je pro rozvíjení autoregulace velmi důležité. Především jde o žáky na druhém stupni, kteří jsou již dost zralí na to, aby byli schopni pracovat více samostatně a řešit i složitější úkoly. Při rozvoji autoregulačních dovedností je nutné brát na zřetel určité odlišnosti mezi žáky i mezi jednotlivými předměty. Každý žák je osobnost a upřednostňuje jiný způsob učení, myšlení a paměti. Navíc mohou existovat i rozdíly ve stylu. Stejně je tomu i u předmětů, kterým se má žák naučit. Pravděpodobně jiný způsob myšlení, učení bude použit např. u matematiky a dějepisu.

Domácí příprava má všechny tyto odlišnosti respektovat a brát v úvahu. Nesmí se zapomenout ani na čas. Nejvíce se zapomíná ihned po naučení, kdežto později dochází k menším ztrátám poznatků. Proto nejlepší metoda upevňování poznatků předpokládá, aby první opakování následovalo co nejrychleji po naučení, ovšem spolu s dodržением zásad duševní hygieny. Jestliže to tedy povaha domácí přípravy umožňuje, má k vypracování docházet co nejdříve nebo má alespoň dojít k zopakování hlavních myšlenek, přípravě postupu, plánu.

Nejen v škole, ale i v domácím prostředí je zásadní motivace. Pouze motivovaný žák se bude snažit vypracovat domácí přípravu co nejlépe a nebude pro něho nepříjemnou, stresující záležitostí. Motivaci lze podle Čápa rozumět: „souhrn hybných momentů v činnostech, prožívání, chování a osobnosti. Hybnými momenty rozumíme to, co člověka podněcuje, pobízí, aby něco dělal, reagoval, nebo naopak, co ho tlumí, co mu zabraňuje něco konat, reagovat.“⁴ Domácí příprava se má snažit o to, aby žákův zájem, motivy vycházely zevnitř jeho samotného. Domácí příprava má být pestrá, zajímavá, má uspokojovat žákovu potřebu poznání. K tomu je zapotřebí vybírat vhodné typy úloh, metod práce a znát současné zájmy žáků.

Důležitý je přístup, očekávání rodičů, kteří mají své vlastní představy o samostatnosti žáka. Na tomto očekávání potom stojí jejich přímá i nepřímá podpora dítěte při domácí přípravě. Učitel má rodičům vysvětlit, co je záměrem domácí přípravy, k čemu slouží, jak mají vhodně usměrňovat, motivovat žáka na domácí přípravě. Pak by nemělo docházet např. k tomu, že místo žáka vypracují domácí přípravu rodiče nebo naopak dítěti neporadí. Samozřejmě učitelův postoj, pojetí domácí přípravy je neméně důležité. Z něho plyne podoba zadávané domácí přípravy, která je určující pro vzbuzení zájmu u žáka.

⁴ ČÁP, J. – MAREŠ, J.: Psychologie pro učitele. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, str. 92.

2.2 HYGIENICKÝ ASPEKT

Nejdříve se na tento aspekt domácí přípravy lze podívat z hlediska času, který je přece jenom odlišný od školního prostředí. Podle takzvané výkonnostní křivky žáka, kterou uvádí Míček [11], dosahuje žákova výkonnost svého maxima ve druhé až třetí vyučovací hodině, pak začíná klesat. Svého dalšího maxima, které je menší než dopolední, dosahuje mezi 4. a 5. hodinou odpolední.

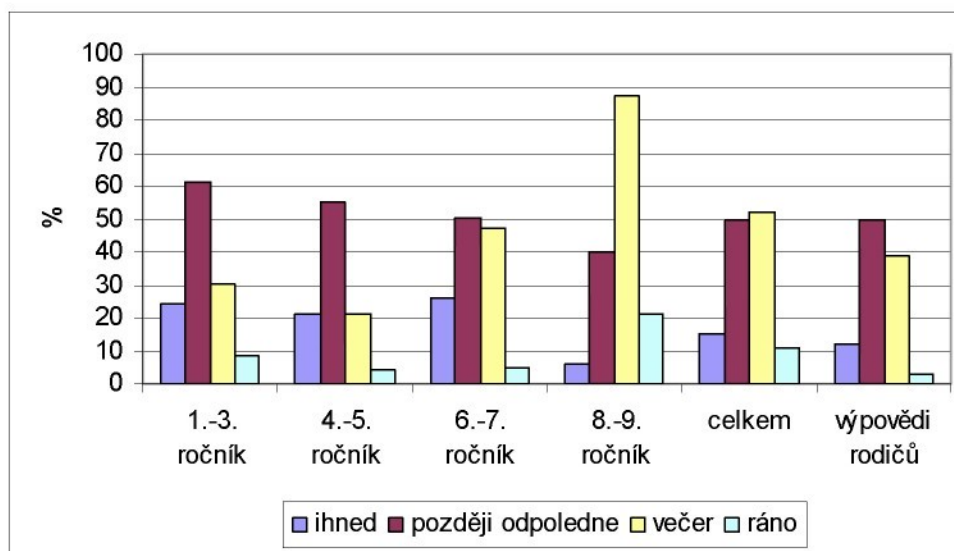
Dále bychom měli vzít v úvahu i tzv. týdenní výkonnostní křivku, která vrcholí uprostřed týdne (úterý, středa) a koncem týdne klesá. V době, kdy výkonnostní křivka dosahuje svého maxima, by tedy mělo v ideálním případě docházet k vypracování domácích úkolů. Samozřejmě škola může jen velmi těžko ovlivnit dobu, kdy budou jednotliví žáci domácí úkoly vypracovávat, ale povinností školy je poskytnout žákům a jejich rodičům základní informace, kdy je vhodné a naopak nevhodné se věnovat pracovním povinnostem.

Mezi základní informace například patří nedělat domácí přípravu těsně po návratu ze školy, po obědě, pozdě večer apod. Navíc se doporučuje jeden den v týdnu nechat volným, naprosto oproštěným od veškerých aktivit spojených se školou. Kdy nejčastěji během dne dělají děti přípravu do školy znázorňuje graf číslo 3.

Při pohledu na jednotlivé ročníky je patrná určitá změna v 8. a 9. ročníku. V těchto ročnících dochází k posunu domácí přípravy především do večerních hodin a klesá vypracování domácích úkolů ihned po příchodu ze školy. Na tomto stavu má zřejmě svůj podíl nárůst zájmových aktivit jednotlivých žáků. Roste i počet žáků, kteří se domácím úkolům věnují v ranních hodinách. Otázkou zůstává, jsou-li ráno domácí úkoly dělány doma nebo až ve škole. Při celkovém průměru za všechny ročníky lze říci, že 50 % žáků se domácím úkolům věnuje v nejpříhodnější době, tedy později odpoledne.

Za povšimnutí stojí i výpovědi rodičů, které ukazují, na kolik se rodiče se svými dětmi shodli na době, kdy se děti zabývají domácí přípravou.

Graf č. 3: Obvyklá denní doba, kdy dochází k vypracování domácích úkolů dle ročníků a výpovědi rodičů

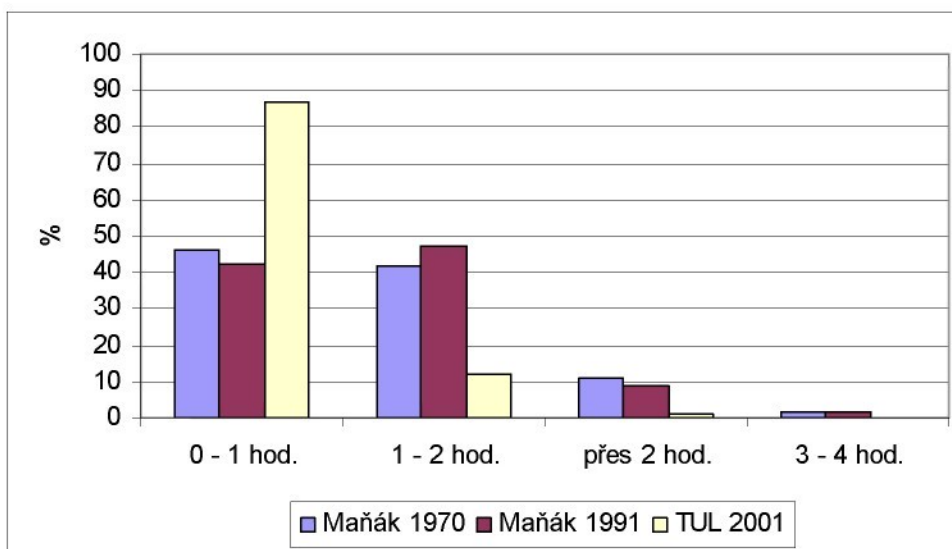

Zdroj: [3] BĚLOHRADSKÁ, J.: *Postoje žáků a jejich rodičů k domácí přípravě*. In: *Výzkum školy a učitele – CD ROM z X. konference ČAPV v Praze, Praha: PedF UK 2002.*

S časem vyvstává další problém a to ohledně časového zatížení žáků domácí přípravou. Je důležité, aby se učitelé mezi sebou dohodli, koordinovali zadávání domácí přípravy, aby nedocházelo k jejímu nahromadění v určitém dnu v týdnu nebo v období, kdy jsou žáci zatíženi zkoušením či písemnými pracemi. Důležitá je i časová náročnost domácí přípravy, také příliš mnoho pracovních povinností vměstnaných do krátkého časového období žáky nepřiměřeně stresuje a vyvolává u nich nechuť ke školním povinnostem.

Jestliže se podíváme na průměrný čas, který žáci věnují domácí přípravě a to konkrétně na výzkum Maňáka [9] v letech 1970 a 1991 a na výzkum provedený na Technické univerzitě v Liberci v roce 2001 [2] „graf č. 4“ bude zřejmé, že v tomto směru dochází ke změnám. Žáci, kteří by věnovali domácí přípravě více než dvě hodiny, se v roce 2001 prakticky nevyskytují a značně se zmenšil podíl žáků trávících domácí přípravou více než jednu hodinu.

Graf č. 4: Průměrný čas věnovaný domácí přípravě během jednoho dne

Zdroj: [9] MAŇÁK, J.: *Problém domácích úkolů na základní škole*. 1. vyd. Brno:

Masarykova univerzita v Brně, 1992, str. 46.

[2] BĚLOHRADSKÁ, J. - SOLFRONK, J. - URBÁNEK, P.: *Problematika zatíženosti*

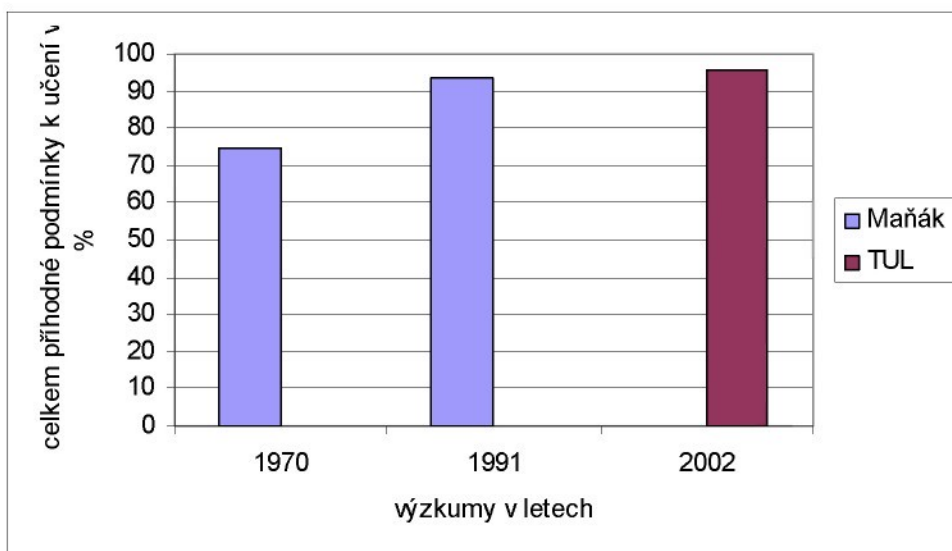
žáků základní školy domácí přípravou. In: *Nové možnosti vzdělávání a pedagogický*

výzkum. Sborník příspěvků IX. celostátní konference ČAPV, Ostrava 2001, str. 265 -266.

Z hlediska hygienických podmínek, za kterých dochází k domácí přípravě, je důležité, aby dítě mělo pro svoji práci klidné místo, kde by nebylo rušeno, rozptylováno. Dále je třeba zaručit vhodné osvětlení a nábytek, který odpovídá věku a času, který bude dítě na daném místě trávit.

Pro ilustraci lze použít výzkumu provedeného Maňákem [9] a výzkumu na Technické univerzitě v Liberci [3]. Jejich srovnání ukazuje graf číslo 5. Jak je vidět, v roce 1970 mělo téměř 75 % žáků své trvale vymezené místo (pokoj, koutek nebo alespoň stůl), kde se mohli věnovat domácím úkolům. V roce 2002 mělo takové podmínky okolo 95 % žáků. V tomto ohledu je jistě zajímavé i zjištění týkající se prostředí, ve kterém se žáci nejraději učí. Výsledky shrnuje graf číslo 6. Ukazuje, že s postupem věku žáci nevyžadují při učení ticho.

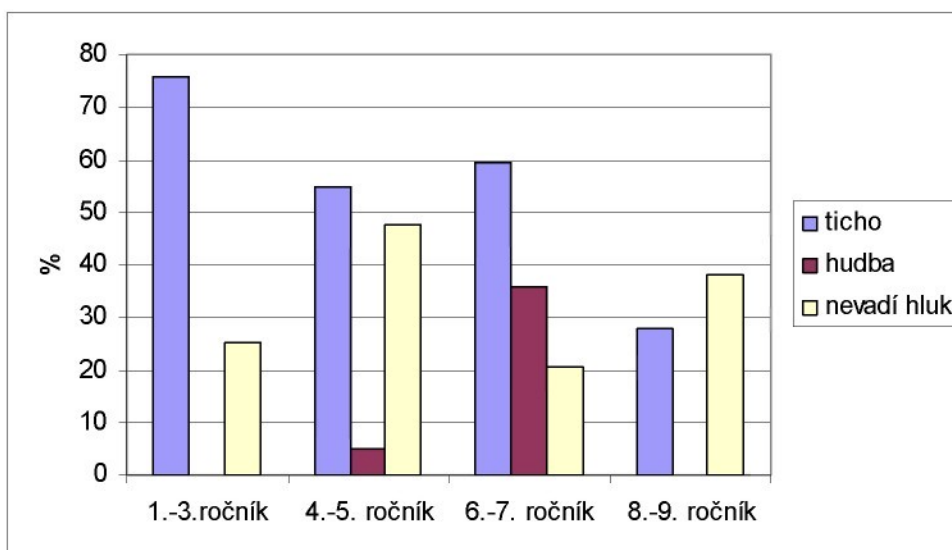
Graf č. 5: Vývoj hygienických podmínek žáků k učení

Zdroj: [9] MAŇÁK, J.: *Problém domácích úkolů na základní škole*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1992, str. 41.

[3] BĚLOHRADSKÁ, J.: *Postoje žáků a jejich rodičů k domácí přípravě*. In: *Výzkum školy a učitele – CD ROM z X. konference ČAPV v Praze, Praha: PedF UK 2002.*

Graf č. 6: Žáky preferované prostředí k učení

Zdroj: [3] BĚLOHRADSKÁ, J.: *Postoje žáků a jejich rodičů k domácí přípravě*. In: *Výzkum školy a učitele – CD ROM z X. konference ČAPV v Praze, Praha: PedF UK 2002.*

Dalším faktorem, který přímo ovlivňuje domácí přípravu, je žákův denní pracovní režim, ve kterém má domácí příprava své pevné místo. Denní režim by měl být jakýmsi plánem, podle kterého se může žák řídit. Veškeré činnosti obsažené v tomto plánu mají být přiměřené věku a individuálním potřebám žáka. Nemá docházet k situacím, kdy není žák schopen daný úkol na základě dosavadních vědomostí, zkušeností vypracovat.

2.3 OBSAHOVÝ ASPEKT

Obsahová stránka domácí přípravy se týká učiva, které je žákům předkládáno ke zpracování mimo školní prostředí. Lze říci, že veškeré učivo je vhodné pro domácí přípravu. Záleží na použitých metodách, prostředcích a organizačních formách. Výběr učiva záleží na konkrétním předmětu, sledovaných cílech, individuálních zvláštěnostech žáků a na dalších okolnostech ovlivňujících domácí přípravu. Za působení všech těchto okolností vzniká konkrétní podoba učiva, podle kterého se volí optimální druhy a formy domácí přípravy.

Ve všech předmětech lze nalézt učivo, které by se hodilo k domácí přípravě. U každého předmětu, ale domácí příprava klade důraz na něco jiného, plní jiné cíle. V předmětech jako např. tělesná výchova, občanská výchova, výtvarná výchova jde o učivo rozšiřující, většinou diferencované podle míry zájmu žáků o daný předmět nebo o úkoly individuálního charakteru pro žáky, kterým se nedaří určitá partie učiva. Učivo se má držet zásad, které se vyskytují i u jiných aspektů domácí přípravy. Učivo má být především přiměřené a to svou obtížností a rozsahem. Dále nemá být zastaralé např. u slovních úloh v matematice je dobré údaje aktualizovat, přizpůsobit současnému stavu ve světě, společnosti. Dalším požadavkem je, aby učivo v domácí přípravě obsažené bylo dostatečně vymezeno. Okrajový vliv na výběr učiva může mít i požadavek jeho dobré kontrolovatelnosti.

Jak uvádí Maňák: „Potvrzuje se, že lepších výsledků se dosahuje u úkolů problémových a přiměřeně náročných na samostatné myšlení žáků. Pro domácí úkoly se

osvědčuje zvláště takové učivo, při němž je možno zhotovovat nákresy, schémata, modely apod., kde lze jevy pozorovat a sledovat, provádět s nimi pokusy, manipulovat a pracovat s nimi. Proto jsou také účinnější úkoly písemné před ústními, aplikační před jenom myšlenkovými. Mnozí žáci slovní úlohy a požadavky na promyšlení zadaných problémů za úkoly ani nepovažují.“⁵ Domácí příprava má splňovat obsah vzdělávání, obecně tedy obsahovat vědomosti, dovednosti, hodnotovou orientaci, osobnostní vlastnosti člověka.

Podstatný vliv má na domácí přípravu žáků i kvalita učebních pomůcek. V našich podmínkách jsou to hlavně různé učebnice, pracovní sešity, sbírky úloh apod. Učivo je v nich ve většině případů metodicky promyšlené a uspořádané. Žákovi slouží jako opora, vede ho při práci doma. Učitelům pak mají sloužit jako zdroj pestré domácí přípravy. Dnešní nabídka učebnic a dalších pomůcek je bohatá. Navíc vycházejí různé odborné časopisy, za matematiku lze například uvést časopis Učitel matematiky nebo časopis Matematika – fyzika – informatika. Pořádají se různé semináře a školení. Zde lze nalézt různé zábavné úlohy a hříčky, které jsou kořením každého předmětu a zadávané domácí přípravy. Jak uvádí Průcha [14] ve svém šetření „tab. 2“ učitelé soustavně využívají učebnic jako prioritního informačního zdroje pro plánování výuky.

Tabulka č. 2: Četnost používání informačních zdrojů učiteli pro plánování a realizaci výuky

DRUH DOKUMENTU	ČETNOST POUŽÍVÁNÍ V %		
	soustavně	občas	zřídka
učební osnovy	40,6	46,5	10
učebnice	89	6,9	-
metodické příručky	50,5	40,6	6,9
metodické časopisy	7,9	71,3	16,8

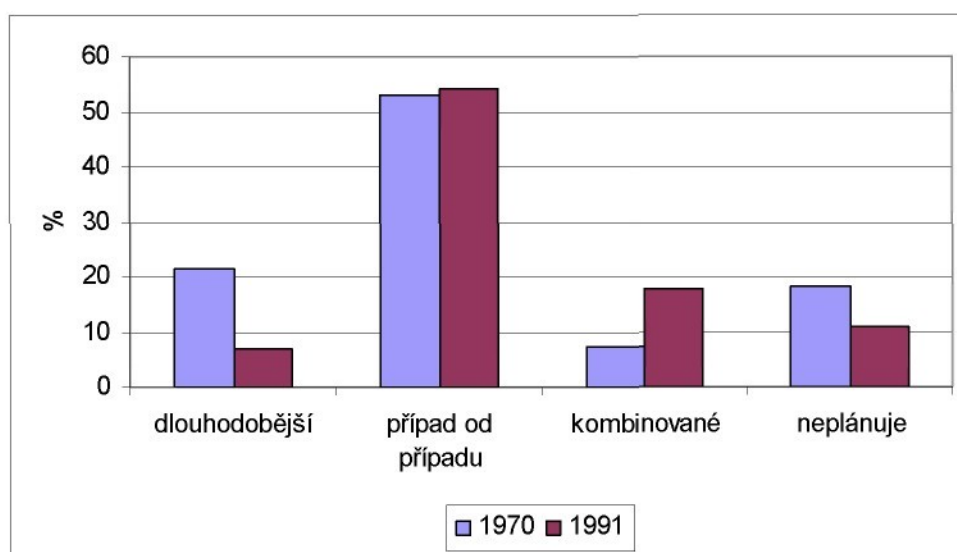
Zdroj: [14] PRŮCHA, J.: *Moderní pedagogika*. 2. vyd. Praha: Portál, 2002, str.294, tab. 7.6.

⁵ MAŇÁK, J.: *Problém domácích úkolů na základní škole*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1992, str. 131.

2.4 ORGANIZAČNÍ ASPEKT

Z organizačního pohledu na domácí přípravu je důležitá nejen organizace ve škole, ale i v rodině. Ve škole je třeba, aby už samotné zadávání domácí přípravy bylo promyšlené, připravené, aby například nedocházelo k zadávání úkolů se zvoněním, k improvizaci. Učitel by si měl stanovit jasné cíle, které má domácí příprava plnit. Je dobré, jestliže to učivo umožňuje, stanovit si i dlouhodobější cíle, plán např. pro tématickou jednotku „graf č. 7“.

Graf č. 7: S jakým předstihem učitelé plánují domácí přípravu

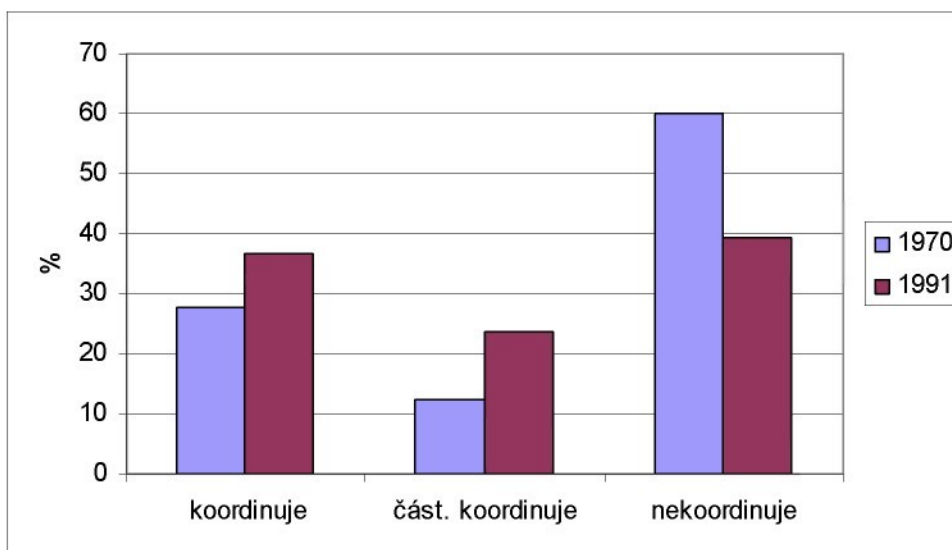

Zdroj: [9] MAŇÁK, J.: Problém domácích úkolů na základní škole. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1992, str. 90.

Učitel má stanovit jasná pravidla, podle kterých bude domácí přípravu hodnotit, vybírat apod. Pravidla by měl dodržovat a příliš je neměnit. Velmi důležitá je vzájemná koordinace v zadávání domácí přípravy mezi vyučujícími. Jedině tak lze předcházet zbytečnému přetěžování žáků. Navíc dobrá kooperace mezi vyučujícími umožňuje propojení mezi předměty a tím lepší efektivnost celé výuky. To, do jaké míry učitelé vzájemně koordinují či nekoordinují domácí přípravu, znázorňuje graf číslo 8. V tomto ohledu je jistě dobré projednat, vymezit otázku domácí přípravy na celoškolské úrovni.

úrovni, v předmětových komisích. Například je možné pověřit třídního učitele jako hlavního koordinátora domácí přípravy. Určit ve sborovně, ve třídě místo, kde budou jednotlivé domácí úkoly zapsány, tak aby každý učitel i žák měl přehled o zadaných úlohách. Určit třídní službu, která bude učitele informovat o zadané přípravě atd. Podle Maňáka [9] je nutno speciální pozornost věnovat žákům šestých ročníků, protože přechod z 5. do 6. ročníku přináší změnu od jednotných a přiměřených požadavků jednoho učitele k rozmanitým a kolikrát nekoordinovaným požadavkům několika učitelů.

Graf č. 8: Jak učitelé vzájemně koordinují domácí přípravu

Zdroj: [9] MAŇÁK, J.: *Problém domácích úkolů na základní škole*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1992, str. 92.

Jestliže se hovoří o organizaci, je třeba uvést, jak je možné domácí přípravu žáků kontrolovat, hodnotit. Nabízí se hned několik variant, které jsou dále závislé na tom, zda se jedná o úkol písemný či ústní, a na jeho důležitosti.

- 1) individuální – učitel sám kontroluje splnění úkolu, zde při větším počtu dětí a rozsáhlejších úlohách hrozí nebezpečí přetížení učitele a formálnost kontroly.
- 2) hromadná (např. z tabule, formou testu)
- 3) kontrola jen u některých žáků
- 4) přezkoušení některých žáků
- 5) rozprava o úkolu
- 6) kontrola ve skupinkách, dvojicích.

Na klasifikaci úkolů není jednotný názor. Nejlepším řešením se ukazuje klasifikovat jen některé závažnější úkoly. Na typu domácí přípravy závisí, kdy dojde k její kontrole, zda na začátku, na konci, v průběhu hodiny nebo jestli si učitel úlohy vybere a zkontroluje později. Všechny formy kontroly mají být systematické a pravidelné, mají ukazovat nedostatky práce i její klady, na což se často zapomíná.

Rodina v domácí přípravě hraje velmi důležitou roli. Rodiče, sourozenci a ostatní lidé, s kterými je žák v kontaktu, jsou důležitými činiteli, kteří mohou kladně či negativně ovlivnit průběh žakovy domácí přípravy. Stejně jako ve škole platí určitá pravidla, tak i v rodině mají být zavedena pravidla, která všichni bez rozdílu respektují. Mezi základní pravidla můžeme zahrnout:

- 1) dítě má pravidelný denní, týdenní režim
- 2) dítě není v době studia rozptylováno jinými činnostmi, sourozenci apod.
- 3) dítě má vyhrazeno místo, kde se může plně věnovat přípravě do školy
- 4) dítě má podporu rodičů, sourozenců atd.

Denní, týdenní režim žáka určuje trvání a pravidelnost jednotlivých činností během jednoho dne či týdne. Pravidelně se opakující režim usnadňuje překonávání obtíží spojených s domácí přípravou. Mysl dítěte si zvyká v určitou dobu se věnovat školním povinnostem a tento zvyk později napomáhá odbourávat častou nechuť k činnostem spojeným se školou. Podobně jako když má člověk v době oběda hlad, je i dítě v době určené pracovním povinností lépe připraveno vykonávat zadané úkoly. Užitečné návyky, jako třeba připravit si večer pomůcky do školy na příští den, dát se do práce, navyknout si správně řešit zátěžové situace aj. jsou v období školní docházky i později pro další život zásadní. Usnadňují každodenní život, řeší otázky typu „ted' to mám dělat nebo později“ apod. a tím udržují dobrou náladu, dobrý vnitřní pocit. Jsou jedním z předpokladů pro úspěšnost dítěte ve škole.

Žák si s postupujícím věkem čím dál více sám plánuje, jak bude postupovat při plnění domácí přípravy, zároveň řídí, kontroluje a hodnotí své počínání. Podle Cangelosiho⁶ lze tento proces rozdělit do čtyř hlavních bodů:

1. je třeba, aby žák pochopil zadání
2. vymezil si pro práci na domácím úkolu nějakou dobu v čase mimo školu
3. vzdoroval při práci rušivým prvkům mimoškolního prostředí
4. dokončenou práci odevzdal ve stanoveném termínu

Všechny tyto body lze tedy úspěšně splnit jen pokud v rodině i ve škole platí a funguje výše zmíněná organizace.

⁶ CANGELOSI, J. S.: Strategie řízení třídy. 2. vyd. Praha: Portál, 1996, str. 169.

3. VÝZKUM

V této kapitole je provedena celková charakteristika výzkumného šetření. Na základě teoretických východisek jsou vymezeny problémy, cíle šetření. Jsou objasněny postupy, které mají umožnit analýzu, popis současného stavu a naplnit zamýšlené cíle.

3.1 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

Pro výzkumný záměr zmapovat problematiku domácí přípravy žáků na druhém stupni základní školy byla zvolena kombinace kvalitativního a kvantitativního typu výzkumu. Konkrétněji se v tomto šetření jedná o metodu případové studie, která vhodným způsobem oba dva typy výzkumu spojuje v jeden celek. Český pedagogický slovník charakterizuje případovou studii obecně jako „výzkumnou metodu v empirickém pedagogickém výzkumu, při níž je zkoumání podroben jednotlivý případ (např. žák, malá skupina žáků, učitelů, jednotlivá třída, škola apod.). Ten je detailně popsán a vysvětlován, takže se dochází k takovému typu objasnění, jehož při zkoumání těchto objektů v hromadném souboru nelze dosáhnout. Výhodou metody je možnost hlubokého poznání podstaty případu, nevýhodou omezenost zobecnitelnosti výsledků.“⁷

Kvalitativní typ výzkumu byl zvolen především ze snahy postihnout danou problematiku více do hloubky. Jak uvádí Strauss: „Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. Může to být výzkum týkající se života lidí, příběhů, chování, ale také chodu organizací, společenských hnutí nebo vzájemných vztahů. Některé z údajů mohou být kvantifikovány, ale analýza samotná je kvalitativní.“⁸ Kvalitativní výzkum se zejména uplatnil při zpracování rozhovoru s učiteli. Naproti tomu kvantitativní výzkum dospívá ke konkrétním zjištěním především na základě kvantifikace dat.

⁷ PRŮCHA, J. – WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J.: Pedagogický slovník. 1. vyd. Praha: Portál, 1995, str. 117.

⁸ STRAUSS, A. - CORBINOVÁ, J.: Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie. 1. vyd. Boskovice: Albert, 1999, str. 10.

Kvantitativní výzkum byl použit při vyhodnocení dotazníku pro žáky, kde se pracovalo s větším souborem dat. Nespornou předností je, že nasbíraných zkušeností z prováděného šetření lze využít i v budoucí praxi učitele a tím zvyšovat svou profesionalitu.

3.1.1 Stanovení cíle, vymezení okruhu problémů

Hlavními cíli výzkumného šetření je zjistit místní stav domácí přípravy žáků na druhém stupni základní školy z pohledu učitelů a žáků s akcentem na domácí přípravu v předmětu matematika. Na základě analýzy nasbíraných poznatků poskytnout škole potřebné informace pro navození vnitřní diskuse, která by měla odstranit případné nedostatky. Dále se pokusit navrhnout možná opatření, která by mohla vést ke zkvalitnění domácí přípravy. Tím přispět k celkovému zlepšení efektivnosti výchovně vzdělávací práce dané školy.

Ze studia uveřejněných výzkumů týkajících se problematiky domácí přípravy a z vlastní zkušenosti lze očekávat, že v otázce domácí přípravy mohou nastat následující problémy.

Z pozice učitelů se mohou objevit především tyto problémy:

P1 Domácí příprava až příliš často slouží pouze k procvičování a opakování. Ostatní činnosti jsou v domácí přípravě nedostatečně zastoupeny.

P2 Zadávání domácí přípravy učitelé vzájemně nedostatečně koordinují. Žáci mohou být v některých obdobích přetěžováni.

P3 Domácí přípravy se nevyužívá pro další práci v hodině.

P4 Nedochází k diferenciaci domácí přípravy podle zájmu, schopností, nadání žáků.

P5 Domácí příprava je zadávána za trest nebo její nezádaní je formou odměny.

P6 Domácí příprava je brána jako formalita. Málo se využívá potenciálu domácí přípravy a jejího možného přínosu pro žáky.

Z pozice žáků se mohou objevit především tyto problémy:

P7 Žáci upřednostňují jiné činnosti v domácí přípravě než jejich učitelé.

P8 Mnoho žáků, zejména ve vyšších ročnících, domácí úkoly opisuje.

P9 Žáci domácí přípravu plní, ne proto, že sami chtějí, ale proto, že musejí. Pro žáky je zadávaná domácí příprava nezajímavá, nespátřují v ní žádný užitek. Pro její plnění mají malou motivaci.

Všechny uvedené problémy se promítají i do domácí přípravy v předmětu matematika. V matematice se jako specifický problém může objevit:

P10 Domácí příprava nerozvíjí matematické myšlení žáků, ale redukuje se na mechanické učení.

3.1.2 Zvolené nástroje výzkumu

K naplnění stanovených cílů byly použity dva hlavní nástroje. Prvním zdrojem informací byl polostandardizovaný rozhovor (interview) pro učitele. Druhým prostředkem se stal kombinovaný dotazník pro žáky. Polostandardizovaný rozhovor „příloha č.1“ obsahoval čtrnáct otázek, z toho pět otázek se zabývalo domácí přípravou obecně a zbývajících devět otázek bylo o domácí přípravě ve vztahu k vyučovanému předmětu. Na těchto devět otázek odpovídali učitelé pro každou aprobaci zvlášť.

Dotazník pro žáky „příloha č.2“ se skládal z šestnácti otázek. Otázky jedenáct až šestnáct byly zaměřeny na domácí přípravu v předmětu matematika, zbývající otázky jedna až deset se týkaly domácí přípravy obecně. Žáci na dotazy odpovídali tak, že zaškrtovali vždy jen jednu možnost z nabízených nebo vybírali jednu možnost z nabízených četností. Několik otázek bylo otevřených. Zde žáci krátce vyjádřili svůj osobní názor. Všechny výše uvedené nástroje měly za úkol sběr dat v souvislosti s daným okruhem možných problémů. Navíc byly rozšířeny o některé otázky, které napomáhají k celkovějšímu osvětlení současného stavu domácí přípravy na škole.

3.1.3 Etické zásady

Jak uvádí McBride: „přestože se sběr dat týká problematiky, nikoliv lidí, bylo třeba stanovit základní pravidla, jimiž se bude šetření řídit. Mezi problematikou a lidmi totiž existuje jenom uzounká hranice a výzkum jako společenská činnost vyžadoval základní pravidla, která napomohla k respektování práv jednotlivých komunit – dětí, učitelů.“⁹ Následuje pět základních principů, které byly v šetření uplatněny. Principy jsou v upravené formě převzaty od McBride¹⁰ :

- 1) Jména všech lidí budou uváděna anonymně v jakékoliv psané zprávě nebo prezentaci týkající se výsledků šetření.
- 2) Celé šetření spočívá na principu otevřenosti. Tato otevřenost je chráněna principem důvěrnosti.
- 3) Veškerý průkazní materiál z interview (poznámky) bude považován za důvěrný. Žádná dokumentace se nebude studovat bez povolení a sběr dat nebude probíhat jinak než dohodnutými způsoby.

⁹ McBRIDE, R.: Úvod do kvalitativního výzkumu: průvodce pro učitele. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 1995, str. 12.

¹⁰ McBRIDE, R.: Úvod do kvalitativního výzkumu: průvodce pro učitele. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 1995, str. 12.

4) Veškeré vyjádřené názory budou považovány za důvěrné, týká se to i náhodných rozhovorů ve sborovně apod.

5) Všichni účastníci mají právo opovědět 'ne' na žádost o interview, právo na odpověď na své otázky, právo vyjádřit se k jakémukoliv šetření a účastnit se rozhodování, které se jich přímo týká.

3.2 PŘEDVÝZKUM

Předvýzkum proběhl na Gymnáziu F.X.Šaldy v Liberci. Gymnázium se sice v některých věcech odlišuje od běžné základní školy, ale na předvýzkum neměla tato částečná odlišnost zásadní vliv. Hlavním úkolem předvýzkumu bylo odstranit případné nedostatky či nejasnosti ve formulaci otázek, jak v dotazníku pro žáky, tak v rozhovoru pro učitele, a tím předejít možným komplikacím, které by mohly nastat při budoucím sběru dat a jejich analýze.

Dále předvýzkum přinesl nové otázky v domácí přípravě žáků a jiné naopak pomohl zkrátit či zcela vynechat. Dotazník pro žáky byl zadán v jedné třetici, která věkem odpovídá osmému ročníku základní školy. Velmi cenné rady pro vedení rozhovoru i samotnou jeho strukturu poskytla Mgr. Slezáková, která má bohaté zkušenosti se školním prostředím a výukou v předmětech matematika, fyzika.

3.3 REALIZACE VÝZKUMU

Samotná realizace výzkumného šetření proběhla ve městě Chrastava. Chrastava je menší město přibližně s šesti tisíci obyvateli. Leží poblíž krajského města Liberec. S Libercem ji spojují autobusové a vlakové spoje, kde se průměrný čas strávený cestou pohybuje okolo dvaceti minut. Ve městě se nachází veřejná knihovna, městské informační centrum, muzeum. Dále ve městě probíhají jazykové, pohybové, hudební kurzy a je

umožněn volný přístup na internet. Existuje zde dětský pěvecký soubor a dětský divadelní soubor. Město Chrastava je zřizovatelem jedné základní školy, kterou navštěvuje 635 žáků. Od roku 2001 je ZŠ Chrastava sjednocena ve třech odloučených budovách pod jedním vedením sídlícím v budově na náměstí 1. máje. V této budově se uskutečnilo zmiňované šetření.

3.3.1 Charakteristika školy

Budovu na náměstí 1. máje navštěvuje 244 dětí. Probíhá zde výuka pro třídy I. i II. stupně. První stupeň má čtyři třídy. Na třetí ročník připadají dvě třídy a na čtvrtý a pátý ročník jedna třída. Na druhém stupni jsou zastoupeny všechny ročníky. Šestý a sedmý ročník má po dvou třídách a osmý ročník společně s devátým po jedné třídě. Žáci školy pocházejí z Chrastavy a přilehlých obcí – Bílý Kostel, Vítkov, Andělská hora aj. Budova se v současné době připravuje na rozsáhlou rekonstrukci. Učitelův sbor tvoří čtyři učitelé se zaměřením na první stupeň základní školy a deset učitelů pro druhý stupeň základní školy.

Výuka probíhá podle vzdělávacího programu Základní škola. Výuka je koncipována tak, aby žáky připravila pro život ve společnosti a přispěla k jejich uplatnění v praktickém životě. Při plnění učebních osnov ZŠ je ponechána jednotlivým učitelům možnost úpravy tematických celků v souladu se Standardem vzdělávání. Škola nabízí několik volitelných předmětů (informatika, sportovní hry, seminář z chemie atd.), z kterých si žáci od sedmého ročníku vybírají podle svého zájmu jeden až dva předměty. Při škole úspěšně funguje několik zájmových útvarů jako kroužek německého jazyka, fotografování, flétny atd. Pro žáky devátých tříd je pravidelně organizována příprava na přijímací zkoušky.

3.3.2 Sběr dat

Sběr dat proběhl v období 16. až 20.1 2006. V tomto období byl žákům na druhém stupni rozdán dotazník, kterého se zúčastnila vždy jedna třída z ročníku. Dalším zdrojem informací byl polostrukturovaný rozhovor provedený s učiteli vyučujícími na druhém stupni. Takto se od žáků podařilo získat 90 vyplněných dotazníků a 10 záznamů pořízených z rozhovorů s učiteli. Dále došlo k seznámení s celkovým chodem školy, její atmosférou, vybavením. Při získávání těchto neméně důležitých informací bylo vycházeno především z dřívějšího působení na této škole, čímž je myšlena závěrečná souvislá pedagogická praxe v předmětech tělesná výchova a matematika, která probíhala v období 13.9. až 14.10. 2005.

4. ANALÝZA VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Čtvrtá kapitola informuje o nasbíraných datech. Data jsou vyhodnocována a diskutována vzhledem k dříve vymezeným problémům. Snaží se nalézt možná řešení objevených potíží v domácí přípravě obecně a ve vztahu k předmětu matematika.

4.1 PREZENTACE DAT

Data jsou prezentována zvlášť pro učitele a pro žáky. Nakonec je část nasbíraných dat porovnána s výzkumem z roku 1970 a 1991.

4.1.1 Dotazník pro žáky

Každá odpověď v dotazníku je prezentována samostatně. Při prezentaci je použito grafů, tabulek a textu, který podává základní výklad. Otevřené otázky, kde žáci volně vyjadřovali svůj názor, jsou popsány textem, který se snaží stručnou formou interpretovat jejich odpovědi. Navíc jsou doplněny o tabulku, která zachycuje zastoupení jednotlivých názorů mezi žáky.

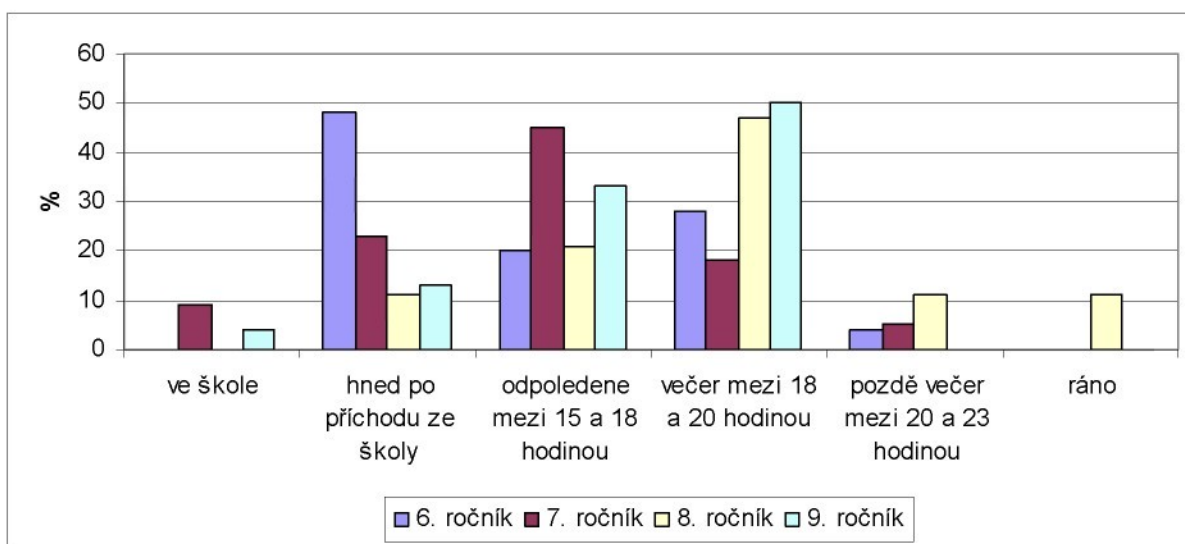
• **Otázka číslo 1:** Žáci měli zaškrtnout jednu z nabízených možností a to podle toho, kdy se nejčastěji věnují domácí přípravě. Jejich odpovědi zachycuje tabulka číslo 3. Podle ní se domácí přípravě v optimální době mezi 15 a 18 hodinou věnuje pouze 30 % žáků. Nejvíce žáků se domácí přípravě věnuje večer mezi 18 a 20 hodinou. Odpovědi za jednotlivé ročníky ukazuje graf číslo 9. Lze si všimnout podobnosti odpovědí v 8. a 9. ročníku, zatímco u 6. a 7. ročníku nedochází ke shodě s žádným jiným ročníkem.

Tabulka č. 3: Kdy se žáci věnují domácí přípravě

Odpovědi	Celkem za všechny ročníky v %
ve škole	3
hned po příchodu ze školy	24
odpoledne mezi 15 a 18 hodinou	30
večer mezi 18 a 20 hodinou	36
pozdě večer mezi 20 a 23 hodinou	5
ráno	2

Zdroj: vlastní výpočty

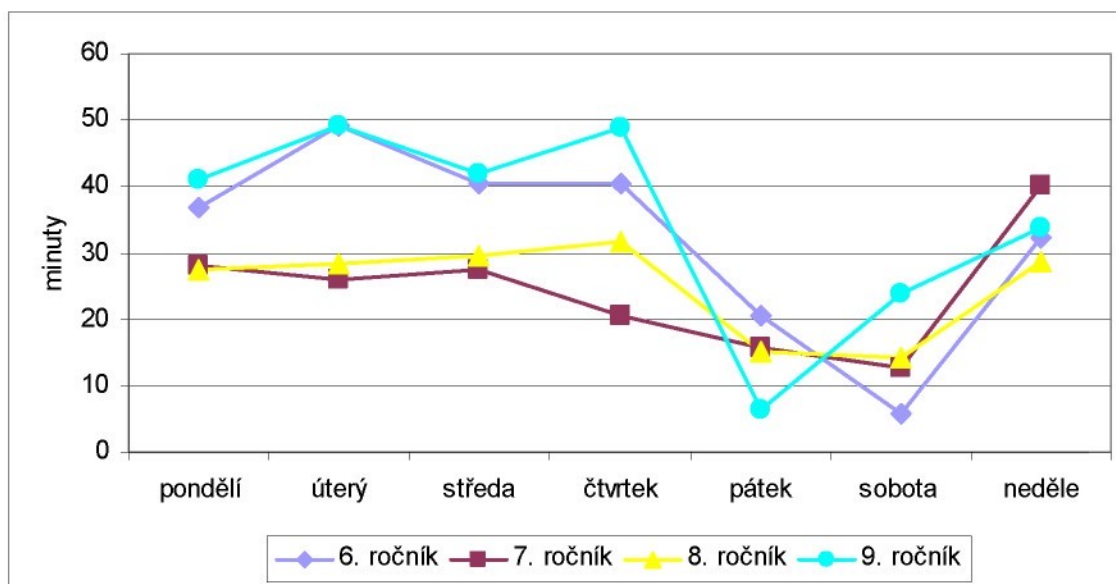
Graf č. 9: Doba, kdy se žáci během dne věnují domácí přípravě podle ročníků

Zdroj: vlastní výpočty

• **Otázka číslo 2:** Zde měli žáci napsat, kolik času jim průměrně zabere domácí příprava v jednotlivých dnech v týdnu. Díky výsledkům plynoucím z grafu číslo 10 lze říci, že velká většina žáků má jeden den v týdnu volný. Tímto dnem je nejčastěji sobota nebo pátek. Naopak mezi dny, kdy se více věnují domácí přípravě, lze řadit úterý, čtvrtek a neděli. Z hlediska jednotlivých ročníků věnuje domácí přípravě nejvíce času 9. ročník spolu s 6. ročníkem, kde se čas mimo oddychového pátku a soboty pohybuje mezi 40 - 50 minutami. U 6. a 7. ročníku je tento čas v průměru zhruba o 10 minut kratší.

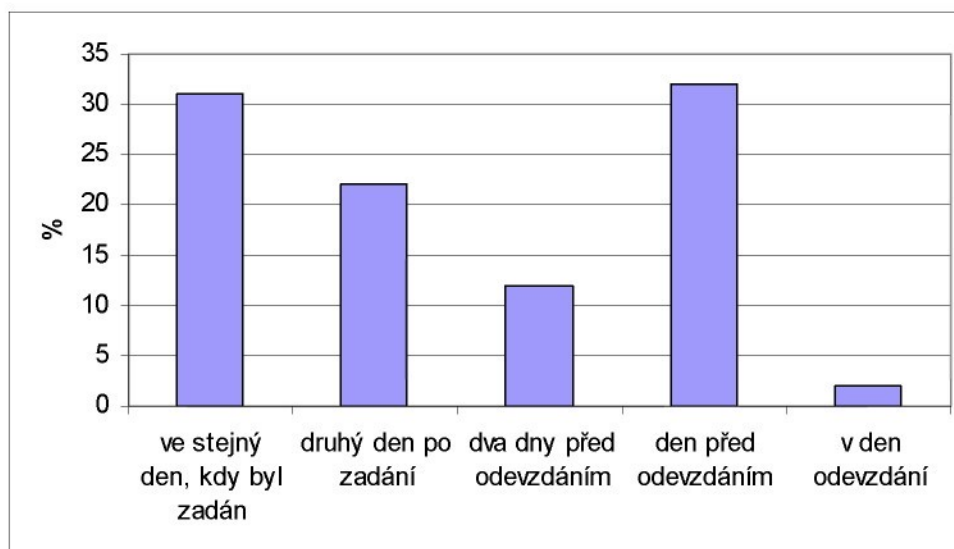
Graf č. 10: Průměrné zatížení žáků domácí přípravou během týdne

Zdroj: vlastní výpočty

• **Otázka číslo 3:** V této otázce se měli žáci vyjádřit, jak nejčastěji postupují, když je jim zadán domácí úkol, který se odevzdává za několik dní. Na výběr měli několik možností. Jejich odpovědi za všechny ročníky dohromady shrnuje graf číslo 11. Největší část žáků (přes 30 %) se věnuje domácím úkolům ještě ten samý den, kdy byl úkol zadán nebo den před jeho odevzdáním. Dalo by se tedy říci, že přes 60 % žáků se chová podobně, jako kdyby dostali domácí úkol, který se odevzdává další den.

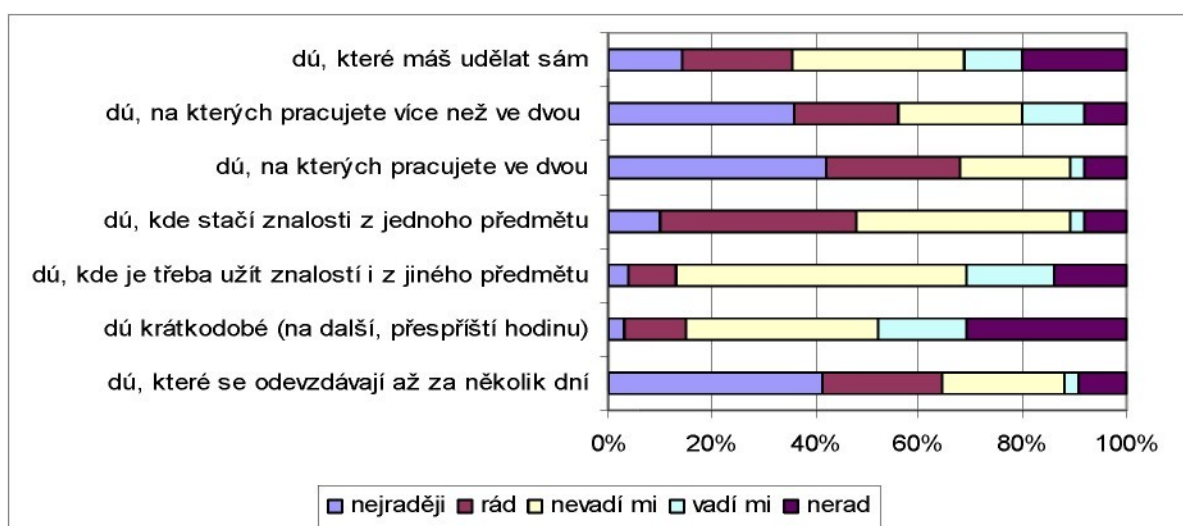
Graf č. 11: Kdy žáci nejčastěji vypracovávají domácí úkoly, které se odevzdávají za několik dní

Zdroj: vlastní výpočty

• **Otázka číslo 4:** Čtvrtá otázka se snažila najít odpověď na to, jaké druhy (podle vztahu k individu) a formy (podle časového hlediska a rozsahu záběru) domácí přípravy žáci preferují. Jednotlivé možnosti označovali podobně jako ve škole od 1 do 5. Podle grafu číslo 12 vypadá ideální úkol následovně: při jeho řešení stačí znalosti z jednoho předmětu, odevzdává se za několik dní a pracují na něm dva nebo více žáků.

Graf č. 12: Oblíbenost vybraných forem a druhů domácí přípravy mezi žáky

Zdroj: vlastní výpočty

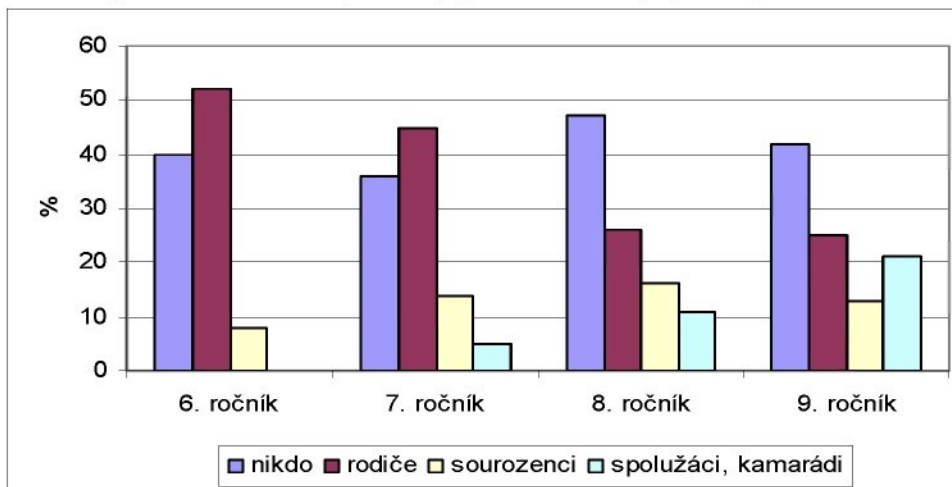
• **Otázka číslo 5:** Cílem bylo zjistit, kdo nejvíce pomáhá žákům s domácí přípravou. Jak ukazuje tabulka číslo 4, většina žáků se spoléhá na vlastní síly nebo rodiče, v menší míře potom na sourozence a kamarády. S věkem dochází k postupnému odklonu od rodičů směrem ke kamarádům. Podrobněji situaci dokumentuje graf číslo 13.

Tabulka č. 4: Kdo žákům pomáhá s domácí přípravou

Odpovědi	Celkem za všechny ročníky v %
nikdo	41
rodiče	38
sourozenci	12
spolužáci, kamarádi	9

Zdroj: vlastní výpočty

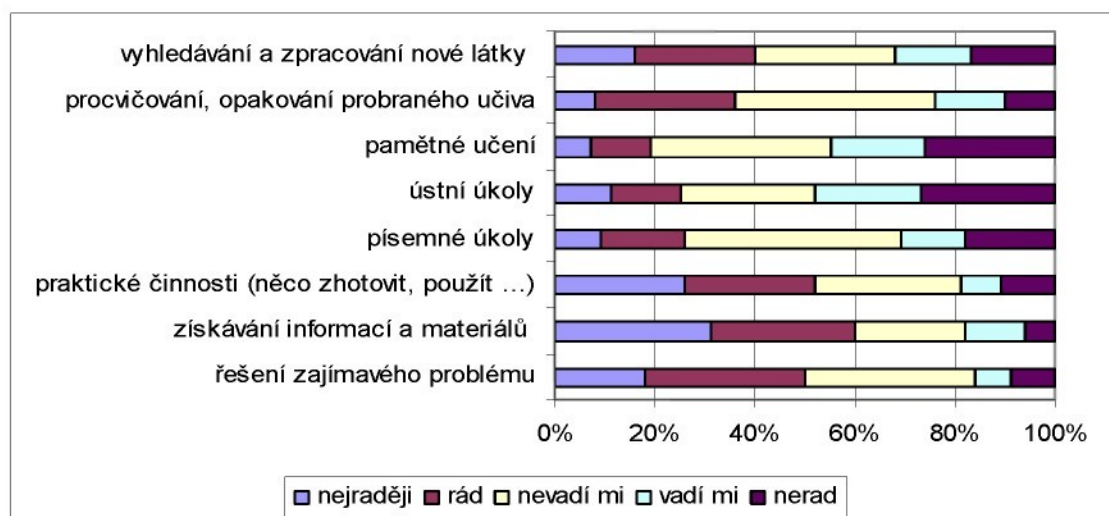
Graf č. 13: U koho žáci vyhledávají pomoc s domácí přípravou podle ročníků

Zdroj: vlastní výpočty

• **Otázka číslo 6:** Otázka číslo šest byla podobná čtvrté otázce. Ale tentokrát se zaměřila na činnosti, které žáci v domácí přípravě upřednostňují. Z grafu číslo 14 je patrné, že žáci jednotlivé činnosti upřednostňují následovně: nejraději sbírají informace, řeší zajímavé problémy a provádějí praktické činnosti. Nevadí jim písemné úkoly, procvičování, opakování probraného učiva a zpracování nové látky. Nejméně oblíbené jsou činnosti spojené s pamětným učením a ústní úkoly.

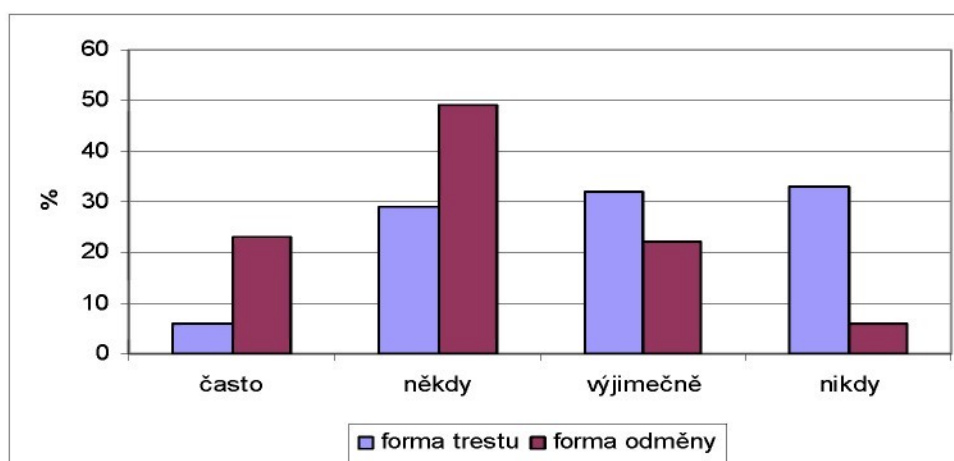
Graf č. 14: Oblíbenost činností v domácí přípravě podle žáků

Zdroj: vlastní výpočty

• **Otázka číslo 7 a 8:** Tyto dvě otázky jsou si svým zaměřením velmi blízké. Otázka číslo sedm se žáků dotazovala, zda dostávají domácí úkoly za trest. Zatímco osmá otázka se ptala na to, zda jsou jim domácí úkoly za odměnu odpouštěny. Výsledky pro obě otázky shrnuje graf číslo 15. Necelých 50 % žáků tvrdí, že jsou jim někdy domácí úkoly odpouštěny za odměnu a dokonce přes 20 % tvrdí, že často. Téměř 30 % žáků uvedlo, že někdy dostávají domácí úkol za trest. Lze říci, že převládají domácí úkoly odpuštěné za odměnu nad domácími úkoly za trest.

Graf č. 15: Jak často se domácí úkol stává trestem nebo odměnou

Zdroj: vlastní výpočty

• **Otázka číslo 9:** Úkolem této otázky bylo zjistit, jaké změny v domácí přípravě si žáci přejí. Jednalo se o otevřenou otázku. Část žáků na tuto otázku nenalezla odpověď nebo neměla žádné připomínky. Většina ovšem nějaké změny v domácí přípravě navrhla. Jednalo se hlavně o to, aby domácí úkoly byly kratší, jednodušší a zadávaly se méně často. Žáci by také uvítali úkoly zadávané na delší časové období. Někteří žáci dokonce požadovali jejich naprosté zrušení. Počet jednotlivých odpovědí ukazuje tabulka číslo 5.

Tabulka č. 5: Nejčastější připomínky žáků k domácí přípravě

Odpovědi	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Celkem
žádné připomínky	1	8	-	1	10
nevím	7	-	2	12	21
kratší, jednodušší	7	9	5	4	25
méně často	7	2	2	1	12
zrušit	1	-	8	3	12
dlouhodobé – více času	1	1	2	3	7
jiné odpovědi	1	2	-	-	3

Zdroj: vlastní výpočty

• **Otázka číslo 10:** Na otázku: „Napiš, co je pro tebe hlavní důvod, abys domácí úkol opsal. Pokud neopisuješ, proč ne?“ odpověděla zhruba polovina žáků, že opisuje. K velkému nárůstu opisování o 42 procentních bodů dochází v osmém ročníku „tab. č.6“. Opisování žáci zdůvodňovali ve velké míře zapomináním, tento důvod například uvedla polovina žáků 9. ročníku. Dalšími méně častými důvody bylo nepochopení zadání či probírané látky, která byla obsahem domácího úkolu. Ostatní důvody zachycuje tabulka číslo 7.

Tabulka č. 6: Počet žáků, kteří (ne)opisují v procentech

Odpověď	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	průměr
ano, opisuje	32	32	74	71	51
ne, neopisuje	68	68	26	29	49

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka č. 7: Nejčastěji uváděné důvody k opisování

Důvody k opisování	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Celkem
zapomenu	4	1	4	13	22
nechce se mi	1	1	2	-	4
nechápu zadání, probírané učivo	2	2	4	1	9
málo volného času	-	1	-	3	4
jiné	-	-	4	-	4
bez důvodu	1	3	-	-	4

Zdroj: vlastní výpočty

Druhá polovina žáků, která neopisovala, zdůrazňovala především snahu něco nového se naučit nebo si učivo procvičit, zopakovat. Někteří žáci uváděli, že opisování učitel pozná a s tím související strach z trestu. Důvody pro neopisování ukazuje tabulka číslo 8.

Tabulka č. 8: Nejčastěji uváděné důvody k neopisování

Důvody k neopisování	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Celkem
opisovat se nemá	3	1	-	-	4
přišlo by se na to	3	3	1	-	7
chci se něco naučit, procvičit se	6	5	-	4	15
mohlo by to být špatně	3	-	-	1	4
jiné	-	2	-	1	3
bez důvodu	2	3	4	1	10

Zdroj: vlastní výpočty

• **Otázka číslo 11:** Otázky č. 11 až 16 se zaměřují na domácí přípravu v předmětu matematika. V této otázce žáci vybírali příslušnou odpověď podle toho, jak často dostávají domácí úkol z matematiky. Při odpovědi na tuto otázku se žáci v jednotlivých třídách vzájemně neshodli, kromě 6. ročníku. Lze tedy usoudit, že mimo 6. ročníku není domácí

příprava zadávána vždy ve stejnou dobu se stejnými odstupy. V 6. ročníku je přibližně zadávána každou třetí hodinu. Odpovědi žáků dle ročníků ukazuje tabulka číslo 9.

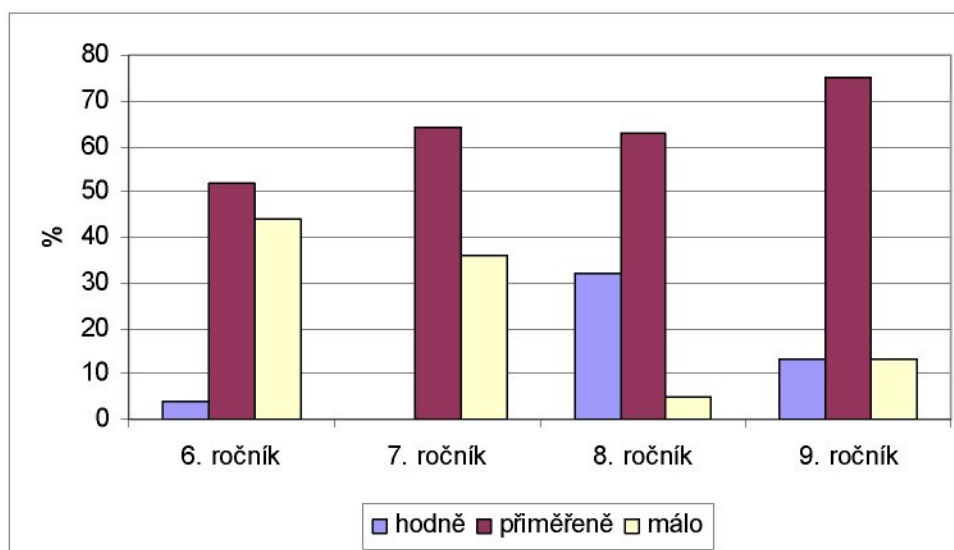
Tabulka č. 9: Jak často dostávají děti domácí úkol z matematiky

Odpovědi	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník
nedostáváme	0	4	0	0
přibližně každou druhou hodinu	0	6	5	9
přibližně každou třetí hodinu	24	12	13	12
téměř v každé hodině	1	0	1	3

Zdroj: vlastní výpočty

• **Otázka číslo 12:** Další otázka zaměřená na domácí přípravu v předmětu matematika zněla, zda si žáci myslí, že úkolů z matematiky je hodně, přiměřeně nebo málo. Výsledky shrnuje graf číslo 16. Názor, že domácích úkolů z matematiky je hodně, se ve větší míře objevuje pouze v 8. ročníku. V ostatních třídách převládá nad tímto názorem opačné stanovisko, že domácích úkolů je málo. Největší procento žáků považuje množství domácích úkolů za přiměřené.

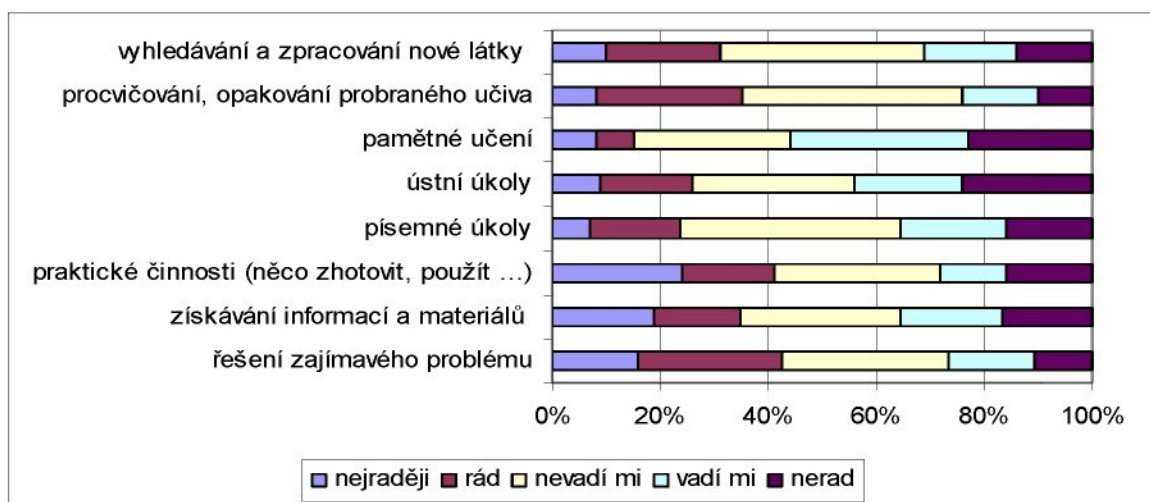
Graf č. 16: Množství domácích úkolů z matematiky

Zdroj: vlastní výpočty

• **Otázka číslo 13:** Třináctá otázka byla položena stejně, jako otázka číslo 6, ale tentokrát ve vztahu k matematice. Tedy jaké činnosti žáci preferují v domácích úkolech z matematiky. Ze všeho nejraději řeší zajímavé problémy, provádějí praktické činnosti. Dále potom rádi vyhledávají, získávají informace a materiály nebo procvičují, opakuji probrané učivo. Méně oblíbené jsou činnosti typu učení nazpaměť, ústní úkoly a písemné úkoly. Detailněji popisuje situaci graf číslo 17.

Graf č. 17: Oblíbenost činností v domácí přípravě z matematiky podle žáků

Zdroj: vlastní výpočty

• **Otázka číslo 14:** Napiš, jak dlouho ti průměrně trvá vypracovat domácí úkol z matematiky. Z odpovědí bylo zjištěno, že průměrná doba pro vypracování domácího úkolu z matematiky se pohybuje okolo 20 minut. Záleží samozřejmě na jedinci. Objevilo se i několik případů, kde se čas na domácí úkol pohyboval přes 60 minut. Naopak žáci, kteří zřejmě domácí úkoly opisují, uváděli nulový čas, proto veškeré časy v tabulce číslo 10 lze brát pouze jako orientační.

Tabulka č. 10: Kolik času trvá vypracovat domácí úkol z matematiky v minutách

	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník
průměrný čas strávený úkolem z matematiky	24	21	13	21

Zdroj: vlastní výpočty

• **Otázka číslo 15:** Jednalo se o otevřenou otázku. Žáci měli napsat, co by změnili na domácích úkolech z matematiky. Zastoupení jednotlivých přání, připomínek k domácí přípravě z matematiky je uvedeno v tabulce číslo 11. Odpovědi jsou velmi podobné, jako u otázky číslo 9, jen se poněkud změnily jejich počty. Největší část žáků napsala, že neví, co by na domácích úkolech z matematiky změnila. Další velmi početnou skupinku tvořili žáci, kteří by nic neměnili, současná domácí příprava jim vyhovovala. U žáků, kteří vznesli nějaké připomínky, bylo hlavním požadavkem, aby domácí úkoly z matematiky byly kratší, jednodušší. Dále, aby se zadávaly méně často a byly více zajímavé. Ve vyšších ročnících si několik žáků přálo úplné zrušení domácích úkolů z matematiky. Mezi jiné odpovědi patřila přání typu: nedávat domácí úkoly z učebnice, domácí úkol jednou za 14 dní, nebo se projevoval odpor k určité partii učiva, např. nedávat domácí úkoly z geometrie, slovní úlohy, rovnice apod.

Tabulka č. 11: Nejčastější požadavky žáků k domácí přípravě z matematiky

Odpovědi	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Celkem
žádné připomínky	3	9	-	-	12
nevím	12	5	8	15	40
kratší, jednodušší	3	3	6	1	13
méně často	3	-	1	1	5
zrušit	-	-	3	5	8
více zajímavé	2	2	-	-	4
jiné odpovědi	2	3	1	2	8

Zdroj: vlastní výpočty

• **Otázka číslo 16:** Napiš, v čem si myslíš, že ti domácí úkoly z matematiky pomáhají. Pokud si myslíš, že ti nepomáhají, napiš proč. Odpovědi samotné i jejich počty se v jednotlivých ročnících velmi podobaly. Pouze 11 % žáků, podle tabulky číslo 12 uvedlo, že jim domácí příprava z matematiky v ničem nepomáhá. Počet takto odpovídajících žáků klesl téměř na nulu v 9. ročníku. Svůj vliv měly zřejmě přijímací zkoušky na vyšší stupeň škol. Žáci bohužel neuváděli důvody proč jim domácí příprava

z matematiky v ničem nepomáhá, omezili se pouze na důvody proč je prospěšná. Sem z 54 % patřila hlavně možnost si učivo procvičit, zopakovat. Dále domácí příprava z matematiky umožňuje prohloubit a rozšířit znalosti. Devět procent žáků ji uvádí jako důležitou pro budoucí život.

Tabulka č. 12: V čem, podle žáků, domácí příprava z matematiky pomáhá

Odpovědi	Celkem za všechny ročníky v %
v ničem nepomáhá	11
procvičování, opakování	54
prohloubení, rozšíření znalostí	11
do života, samostatnost ...	9
nevím	12
jiné	2

Zdroj: vlastní výpočty

4.1.2 Rozhovor s učiteli

Rozhovor s učiteli, jejich odpovědi na položené otázky jsou prezentovány textem. Odpovědi jsou interpretovány tak, aby byla zachována přehlednost a zároveň byl poskytnut co nejucelenější pohled učitelů na domácí přípravu. Prvních pět otázek se týká domácí přípravy obecně. Do dalších otázek se více promítají odlišnosti jednotlivých předmětů. Některé otázky, které byly při rozhovoru kladeny samostatně, jsou nyní vzájemně spojeny.

• **Otázka číslo 1:** Domácí přípravu považujete spíše za prospěšnou, zbytečnou či formální?

Při odpovědi na tuto otázku učitelé dlouho neváhali a všichni bez výjimky považují domácí přípravu obecně za prospěšnou a užitečnou. Poněkud se už ovšem rozcházel v tom, zda by se bez ní obešli a to i učitelé se stejnou aprobací. Z odpovědí se dalo usuzovat, že domácí příprava je často brána jako přílišná samozřejmost. Myšlenku, že

někdy domácí příprava sklouzává do formálnosti a stává se pro žáky zbytečnou si připustil pouze jeden učitel.

• **Otázka číslo 2:** Diferencujete domácí přípravu podle schopností jednotlivých žáků, jejich nadání, nebo podle nějakého jiného kritéria?

Většina učitelů domácí přípravu podle svých slov někdy diferencuje nebo se o to alespoň pokouší. Podle učitelů má na diferenciaci největší vliv momentálně probíraná látka, konkrétněji její obtížnost. S tím zřejmě souviselo nejčastější uváděné kritérium, a to schopnosti žáků. V souvislosti s domácí přípravou na přijímací zkoušky na vyšší stupeň škol se schopnosti žáků stávají jediným kritériem. Dále záleží i na předmětu. V některých předmětech (např. fyzika, přírodopis) je domácí příprava diferencována hlavně podle míry zájmu jednotlivých žáků o předmět.

• **Otázka číslo 3:** Sbíráte, shromažďujete zajímavé domácí úkoly?

Přes polovinu učitelů uvedlo, že méně obvyklé, netradiční úlohy a náměty na domácí přípravu shromažďuje a pravidelně jich využívá. Zbytek učitelů se sice snaží při vyučování využívat zajímavých, netradičních úloh apod., ale při jejich shromažďování a následném třídění nerozlišuje na typy vhodné pro domácí přípravu.

• **Otázka číslo 4:** Koordinujete zadávání domácích úkolů s kolegy ?

Pokud by otázka zněla zda učitelé koordinují domácí přípravu v rámci předmětů, které sami vyučují, dalo by se říci, že tak činí všichni. Ovšem v koordinaci s kolegy již tomu tak není. Alespoň částečně domácí přípravu s kolegy koordinují čtyři učitelé. Při koordinaci využívají výhradně ústní domluvy. Přínos takové spolupráce vidí v posílení zájmu o předmět, výměně zkušeností, v komunikaci s kolegy, v informovanosti žáků, kteří vědí, v který den dostanou úkol a z čeho a žákům se domácí úkoly nehromadí v jeden den. Učitelé, kteří výjimečně nebo vůbec nekoordinují domácí přípravu s kolegy, často uváděli, že jimi zadávané úlohy jsou drobné a proto není třeba koordinace. Bylo zmíněno i nedodržování vzájemných domluv mezi vyučujícími.

• **Otázka číslo 5:** Co považujete za největší problém domácích úkolů?

Pro osm učitelů se pátá otázka stala jednostrannou záležitostí. Za hlavní strůjce problémů viděli žáky a někdy jejich rodiče. Problémy učitelé spatřovali v těchto oblastech:

- pohodlnost žáků
- domácí přípravě nevěnují dostatečnou pozornost, málo se koncentrují
- nízká aktivita při jejich plnění, žáci domácí úkoly nedělají
- ne vždy je žáci plní i přesto, že rodiče ví, kdy žák pravidelně dostává domácí úkol
- nesamostatnost žáků
- neopodstatněná pomoc ze strany rodičů

Podle jednoho učitele s dlouholetou praxí se bohužel zájem žáků o učení a školu snižuje a tím i čas věnovaný domácí přípravě klesá. Dva učitelé uvedli i některé další problémy, které souvisejí s prací učitelů.

- zvolit vhodné domácí úkoly, aby plnily svou funkci a zároveň žáky neodrazovaly
- žáky je obtížné motivovat, žáci berou domácí úkoly jako nutné zlo

• **Otázka číslo 6 a 7:** Zadáváte v tomto předmětu domácí přípravu?

Umíte si tento předmět představit bez domácí přípravy?

Na první otázku všichni učitelé, kteří se zúčastnili rozhovoru, odpověděli ano. Výjimkou byl předmět výtvarná výchova, kde žádný učitel nezadává domácí úkoly a předmět tělesná výchova, kde v jednom případě překvapivě zazněla odpověď ano, domácí úkoly zadávám. V odpovědích na druhou otázku, ale již učitelé tolik jednotní nebyli. V tomto ohledu jsou jistě zajímavé rozpory mezi učiteli, kteří na škole vyučují stejnému předmětu. Jedni by se bez domácích úkolů obešli, zatímco druzí jen velmi těžko. Výjimku zde tentokrát tvořili učitelé českého jazyka, kteří si tento předmět bez domácích úkolů mohou jen těžko představit. Jako hlavní argument uváděli velké množství učiva, které si

musí žáci osvojit. Z tohoto důvodu je důležité, aby si probranou látku dostatečně procvičili. O hodinách je na procvičování málo času, a proto je třeba určitou část opakování přenechat za domácí úkol. Podobně se vyjadřovali i další učitelé, u nichž je domácí příprava pevnou součástí výuky. Mezi další argumenty patřilo využívání domácích úkolů jako prostředku, který umožňuje navázat na minulou hodinu. Dále rozvoj takové samostatnosti žáka, který není ve školních podmínkách možný, rozšiřování a prohlubování znalostí, naučit se znalosti používat. Podle učitelů s opačným stanoviskem lze vše zvládnout o hodině a není tedy nutné domácí úkoly zadávat. Hlavní podmínkou pro to je podle jejich názoru soustředěná práce žáků o hodině. Tuto podmínku se ale ve všech případech nepodaří splnit, a proto domácí úkoly zadávají.

• **Otázka číslo 8:** Jak často se objevují následující cíle v domácí přípravě?

Hlavním cílem domácí přípravy, který sledují všichni učitelé bez rozdílu, je opakování a procvičování učiva. Tento cíl je obsahem většiny domácích úkolů. U zhruba poloviny učitelů je dokonce možné říci, že je vždy primárním cílem domácí přípravy. Dalším, velmi častým cílem je prohloubit a rozšířit žákovy znalosti, zdokonalit nějakou dovednost, posílit zájem o předmět. Někdy se učitelé snaží domácí přípravou odhalit žákovy skryté schopnosti nebo využít domácí přípravu pro vnitřní diferenciaci žáků pro práci ve vyučovací hodině. Ojediněle učitelé domácí přípravou sledují osvojení nového učiva nebo to, aby učitel mohl sám domácí úkoly rychle zkontrolovat. Lze říci, že přes padesát procent domácích úkolů sleduje i nějaké výchovné cíle. Z těchto cílů převažuje rozvoj žákovy samostatnosti, smyslu pro povinnost, učení soustavné práci a zvyknutí si na studium v domácím prostředí. Méně již seznámení rodičů s prací dětí nebo informování o práci školy. Téměř nikdy, výjimečně, se učitelé snaží domácí přípravou poznat vztah rodičů ke škole.

• **Otázka číslo 9:** Nacházíte v učebnicích dostatek vhodných námětů pro domácí úkoly? Co nejvíce postrádáte v učebnicích vzhledem k domácím úkolům?

Podle svých slov, v učebnicích vhodné náměty nebo dokonce úlohy přímo určené pro domácí úkoly nalézají pouze učitelé vyučující přírodopis. Zřejmě záleží na konkrétním zpracování učebnic pro daný předmět, protože ostatní učitelé si na úlohy uváděné v učebnicích pro jejich předmět poměrně dost stěžovali. Nejvíce v učebnicích obecně postrádají pestrost, nápaditost. Většina učebnic je podle nich stereotypní. Velmi málo v učebnicích nalézají zajímavé úlohy, praktické úlohy ze života nebo problémové úlohy. Učitelům cizích jazyků například scházela komunikativní cvičení. Někteří učitelé, především fyziky a matematiky upozorňovali, že příklady určené pro domácí cvičení jsou příliš často obtížné. Při samotné volbě domácího úkolu tedy učitelé velmi často kombinují několik učebnic, pracovních sešitů nebo sbírek úloh apod.

• **Otázka číslo 10:** Jak často se objevují následující činnosti v domácí přípravě žáků?

Jak uváděli učitelé, nejčastější činností, kterou žáci v domácí přípravě vykonávají, je opakování a procvičování probraného učiva. Lze konstatovat, že se tak děje přibližně ve třech čtvrtinách případů. Někdy řeší zajímavý problém či mají za úkol získávat, vyhledávat informace, materiály. Jen ve velmi malém počtu jde v domácí přípravě o zpracování nové látky nebo pamětné učení. Ve způsobu realizace převládají písemné úkoly nad úkoly praktickými, kde je třeba něco vyrobit, použít apod. Nejméně jsou používány úkoly, které se realizují ústní formou. Jestliže se z rozhovorů vyberou odpovědi v souvislosti s matematikou, budou jednotlivé činnosti téměř stejně zastoupeny. U matematiky ještě o něco málo převládnou písemné úkoly nad praktickými, zmenší se počet úkolů, kde žáci vyhledávají informace či materiály.

• **Otázka číslo 11:** Jak často se objevují následující formy a druhy domácí přípravy?

Nejvíce používané jsou úkoly, které splňují následující kritéria. Z časového hlediska jde o úkoly krátkodobé a takové úkoly, kde žáci pracují samostatně. Někdy, příležitostně jsou úkoly koncipovány jako dlouhodobé nebo tak, že se na domácím úkolu podílí dva žáci. Téměř nikdy učitelé nezadávají úkoly skupinového charakteru. Podle rozsahu záběru nepatrně převažují úkoly monotematické nad úkoly mezipředmětovými.

• **Otázka číslo 12:** Jak postupujete při plánování domácích úkolů?

Postup, při kterém by učitel plánoval domácí přípravu dlouho dopředu při samotném členění učiva do jednotlivých tematických celků, uplatňují dva učitelé. Při jejím plánování nepřipravují konkrétní domácí úkoly, ale spíše se rozmyšlejí, jakou část učiva je efektivní přesunout na doma. Ostatní učitelé se vesměs začínají zabývat domácí přípravou v době, kdy se připravují na vyučovací hodinu. Jen někdy se otázkou domácí přípravy zabírají dříve. Velmi podle nich záleží na učivu, na tom, jak ho žáci zvládají, jak se jednotlivé hodiny vydaří, proto je velmi obtížné plánovat domácí úkoly s nějakým větším předstihem.

• **Otázka číslo 13:** Jak využíváte domácí přípravy ve výuce?

Pro učitele je domácí příprava velmi důležitou informací o tom, jak žáci učivo zvládají. Je pro učitele velkým zdrojem zpětné vazby. Těchto informací potom všichni a často využívají při výuce. Nejčastěji pro zopakování, upevnění učiva během výuky. Někdy použijí domácí přípravu jako východisko pro samostatnou práci žáků v hodině, pro výklad nové látky nebo jako formy trestu či odměny. Ve velmi malém počtu případů používají domácí přípravu k hodnocení žáků nebo domácí přípravu ve výuce vůbec nevyužívají.

• **Otázka číslo 14:** Čekáte v otázce domácí přípravy nějaké změny po zavedení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání do vaší školy?

Zde, až na dva učitele, všichni ostatní čekali po zavedení rámcového vzdělávacího programu jenom samé pozitivní změny v domácí přípravě. Na otázku proč nečeká nějaké změny, jeden z dvojice učitelů odpověděl asi v tom smyslu, že například mezipředmětové vazby a koordinace domácích úkolů se dá uplatňovat již nyní. Nezáleží tolik na programu, ale na lidech. Druhý uvedl, že zatím nemá dostatečnou představu o tom, jak by mohly vzdělávací programy ovlivnit jím zadávanou domácí přípravu.

Nejčastěji tedy učitelé očekávají zlepšení komunikace mezi učiteli a tím vzájemnou domluvu při zadávání domácí přípravy. Obecně učitelé čekají změny v celkovém přístupu ke vzdělávání. Podle názoru učitelů by mohlo určité propojení jednotlivých předmětů odstranit zbytečné vyučování toho stejného ve více předmětech a tím ovlivnit domácí přípravu žáků, např. domácí úkol společný pro několik předmětů. Dále si myslí, že budou mít větší volnost, nejenom při výběru učiva, ale i při výběru různých materiálů vhodných k výuce, domácí přípravě. Do budoucna v otázce domácí přípravy všeobecně očekávají nárůst využívání internetu a dalších informačních technologií. S tím spojený nárůst domácích úkolů, kde žáci sbírají, třídí informace nebo plní dlouhodobější projekty.

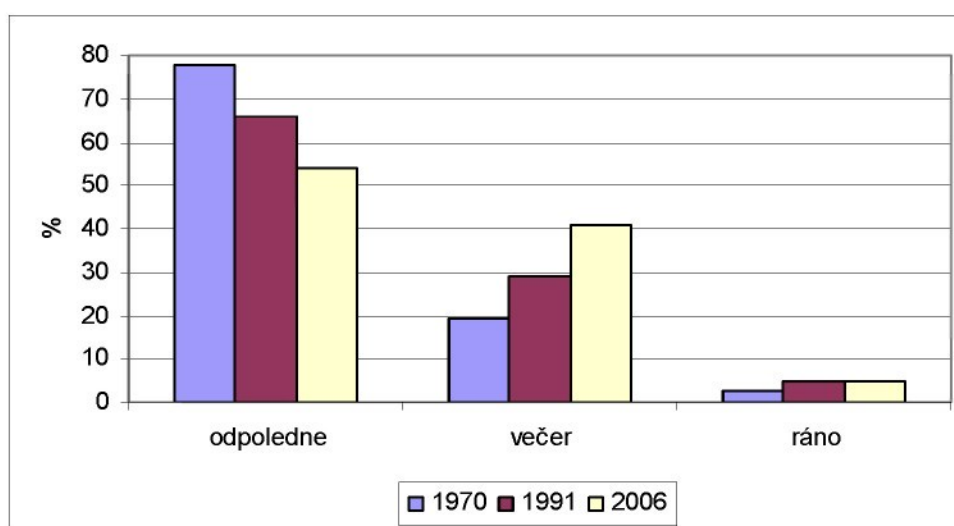
4.1.3 Porovnání s výzkumy z let 1970 a 1991

Pro vytvoření alespoň nejzákladnější představy, jak je na tom v některých oblastech domácí příprava na dané škole oproti dlouhodobým výzkumům zaměřeným na celkový stav domácí přípravy ve školství, má posloužit následující paragraf. Pro porovnání byl vybrán výzkum prováděný Maňákem [9] v letech 1966 – 1970 a v letech 1990 – 1991. Tento výzkum byl vybrán pro svoji komplexnost a velký počet respondentů, kteří se výzkumu účastnili. Data dosažená v této diplomové práci jsou v grafech označena

pod rokem 2006. Samotné porovnání je třeba brát jako orientační a nelze z něho vyvozovat obecné zákonitosti, protože oproti Maňákovým výzkumům, bylo šetření v roce 2006 zaměřeno pouze na jednu základní školu a pouze na druhý stupeň. Veškeré závěry se proto vztahují k této škole.

První porovnávanou oblastí je doba, kdy se žáci podle svých slov nejčastěji věnují domácí přípravě. Pro větší přehlednost došlo u roku 2006 ke sloučení některých možností, z kterých žáci vybírali. V možnosti ráno jsou zahrnuty i odpovědi ve škole. Podobně v možnosti odpoledne jsou zahrnuty odpovědi typu hned po příchodu ze školy a možnost večer obsahuje i odpovědi pozdě večer mezi 20 a 23 hodinou. Při slučování jednotlivých možností bylo vycházeno z tabulky číslo 3. Tímto sloučením a porovnáním s roky 1970 a 1991 bylo dosaženo grafu číslo 18. Při pohledu na tento graf je patrné, že od roku 1970 klesá počet žáků věnujících se domácí přípravě v nejpříhodnější dobu, tedy odpoledne a naopak roste počet žáků věnujících se domácí přípravě večer. Častější příprava večer může souviset s mimoškolními aktivitami žáků a s celkovými denním režimem rodiny, který se posouvá do pozdějších hodin. Počet žáků, kteří se domácí přípravou zabývají ráno je téměř neměnný.

Graf č. 18: Nejobvyklejší doba přípravy na výuku

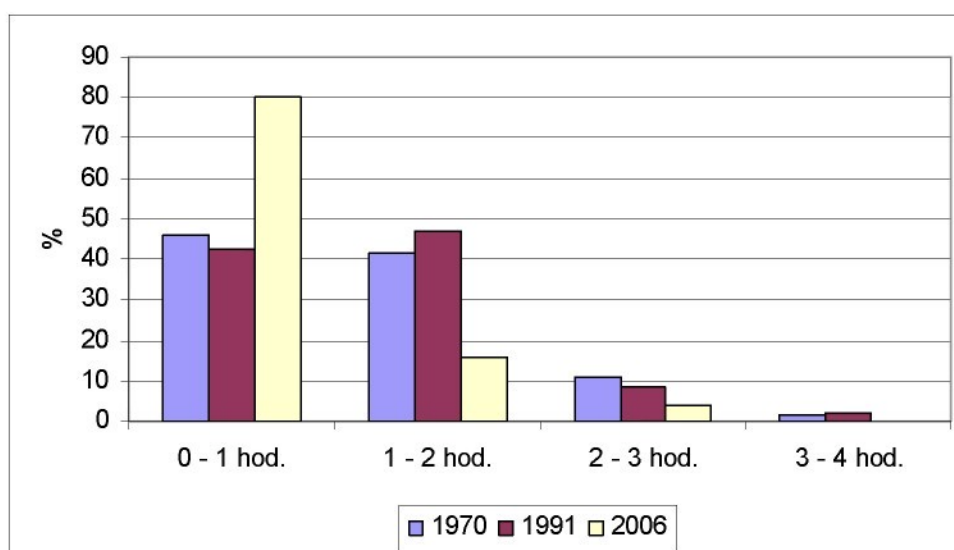

Zdroj: - [9] MAŇÁK, J.: *Problém domácích úkolů na základní škole*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1992, str. 42.

- vlastní výpočty

Druhá oblast je zaměřena na čas, který žáci průměrně denně stráví domácí přípravou. Podle Maňáka [9] nepřekračovalo hygienickou normu v roce 1970 i v roce 1991 skoro 90 % žáků, neboť nestrávili domácí přípravou více než dvě hodiny denně. V roce 2006 se procento takových žáků ještě zvýšilo na 96 %. Přičemž 80 % žáků nestráví domácí přípravou v průměru více jak jednu hodinu. Zůstává otázkou zda tento čas již není příliš krátký, protože při vyhodnocování dotazníku se u skupiny žáků pohyboval průměrný čas okolo 10 minut. Na opačné straně stojí 4 % žáků, kteří jsou domácí přípravou přetěžováni, jejich čas se pohyboval těsně pod hranicí dvou hodin. Extrémní případy, kdy by žáci v průměru věnovali domácí přípravě přes 3 hodiny denně, se v roce 2006 neobjevily. Výsledky jsou shrnuty v grafu číslo 19.

Graf č. 19: Průměrný čas, který žáci denně věnují domácí přípravě

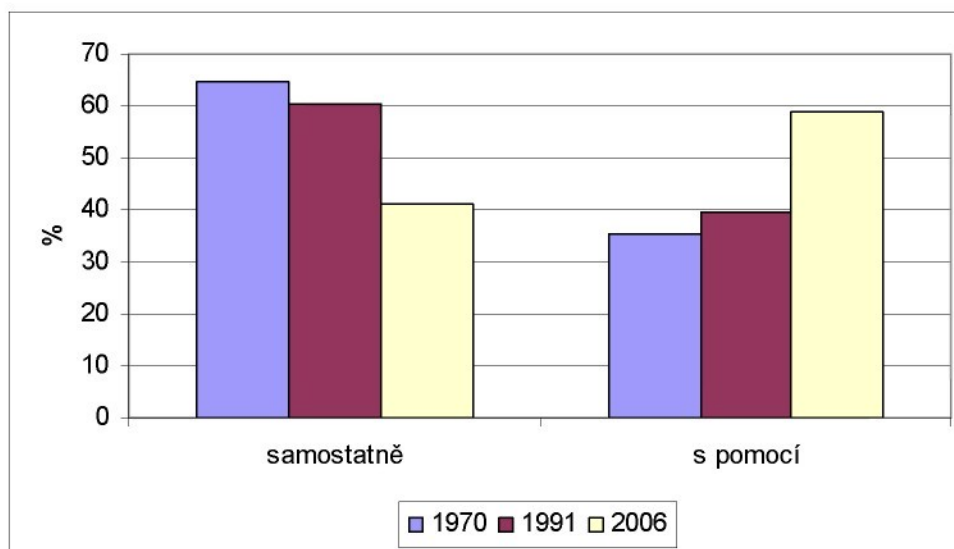

Zdroj: - [9] MAŇÁK, J.: *Problém domácích úkolů na základní škole*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1992, str. 46.

- vlastní výpočty

Třetí oblast se týká samostatnosti žáků při domácí přípravě. Jak ukazuje graf číslo 20, samostatně žáci pracovali převážně v roce 1970 a 1991. V roce 2006 jsou tendence spíše opačné a žáci ve větší míře vyhledávají při řešení domácích úkolů pomoc a to ve svém nejbližším okolí. Tento stav by mohl odpovídat větší obtížnosti domácí přípravy, jak uváděli žáci nebo většímu zájmu ze strany rodičů.

Graf č. 20: Samostatnost žáků při domácí přípravě

Zdroj: - [9] MAŇÁK, J.: *Problém domácích úkolů na základní škole*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1992, str. 56.

- vlastní výpočty

Poslední, čtvrtou oblastí, kde bylo možné provést ilustrativní porovnání jsou nejčastější připomínky žáků k domácí přípravě. Jak uvádí Maňák [9] v roce 1970 i 1991 byla žáky nejvíce kritizována délka domácích úkolů a jejich velké množství. Dále jejich kumulace či nedostatečné vysvětlení ze strany učitele. V roce 2006 se poslední dvě připomínky nevyskytly a za největší problém žáci označili délku, četnost a nově obtížnost domácí přípravy.

4.2 DISKUSE STANOVENÝCH PROBLÉMŮ

P1 Domácí příprava až příliš často slouží pouze k procvičování a opakování. Ostatní činnosti jsou v domácí přípravě nedostatečně zastoupeny.

Tento problém se částečně potvrdil. Procvičování a opakování je v domácí přípravě příliš silně zastoupeno na úkor ostatních činností. Úloha domácí přípravy, jako prostředku pro opakování a procvičování je jistě velmi důležitá. Ovšem její podíl nesmí být příliš velký. Nesmí docházet k tomu, aby se ostatní činnosti vyskytovaly jen zřídka nebo vůbec. V tomto případě se sice nestalo, že by se některé činnosti vůbec nevyskytovaly. Ovšem např. řešení zajímavých problémů či vyhledávání informací, kde žák aktivně pracuje s obsahem, by mohlo být častější. Jistě stojí za zvážení, zda část úkolů zaměřených na procvičování nejde nahradit právě touto činností.

P2 Zadávání domácí přípravy učitelé vzájemně nedostatečně koordinují. Žáci mohou být v některých obdobích přetěžováni.

Koordinace domácí přípravy na škole není uspokojivá. Lze říci, že se tak děje pouze v rámci učitelovy aproby nebo mezi učiteli vyučujícími stejný, příbuzný předmět a to ještě ne ve všech případech. Mezi učiteli nevyučujícími příbuzný předmět koordinace prakticky chybí. V otázce přetěžování žáků lze konstatovat, že k němu nedochází. Až na individuální výjimky nepřesahuje průměrný čas strávený domácí přípravou ani v nejvíce exponovaných dnech jednu hodinu. V případě předmětu matematika, také nelze mluvit o přetěžování domácí přípravou. Zde se průměrný čas pohybuje okolo dvaceti minut. Žáci mají ovšem získat více informací o tom, jak a kdy je vhodné domácí úkoly dělat. Učitelé by měli zaměřit pozornost na několik žáků, kteří domácí přípravou tráví příliš mnoho času.

P3 Domáci přípravy se nevyužívají pro další práci v hodině.

Podle zjištěných informací je využití domácí přípravy žáků pro další v práci v hodině optimální. Učitelé využívají domácí přípravu mnoha různými způsoby. Domáci příprava je pro všechny učitele především jedním ze zdrojů zpětné vazby. Způsob využití je zřejmě závislý na tom, jakou činnost žáci v domácí přípravě vykonávali. Pokud tedy dojde ke změně v zadávaných činnostech, bude ovlivněno i pozdější využití domácí přípravy ve výuce.

P4 Nedochází k diferenciaci domácí přípravy podle zájmu, schopností, nadání žáků.

Pokud to situace umožňuje, snaží se učitelé domácí přípravu diferencovat. Ne ve všech případech je jistě diferenciaci domácí přípravy nutná a proto lze považovat současný stav za uspokojivý. V dalším šetření by bylo jistě dobré zjistit, při jakých příležitostech je diferenciaci domácí přípravy prospěšná a kdy zbytečná.

P5 Domáci příprava je zadávána za trest nebo její nezadání je formou odměny.

Použití domácí přípravy jako formy trestu nebo odměny je bohužel jev poměrně častý. Učitelé si zřejmě neuvědomují, jak jsou obě formy pro jejich další práci škodlivé. Situace, kdy je domácí příprava trestem nebo za odměnu odpuštěna by se neměla vůbec vyskytovat.

P6 Domáci příprava je brána jako formalita. Málo se využívá potenciálu domácí přípravy a jejího možného přínosu pro žáky.

Mezi učiteli je domácí příprava obecně brána vážně. Nelze se setkat s názorem, že je domácí příprava zbytečná nebo pouhá formální záležitost. V plném využití potenciálu domácí přípravy existují ještě určité překážky např. v organizaci nebo v učebnicích a dalších textech pro učitele. U žáků tomu již tak není a se zvyšujícím se věkem lze

vypozorovat, že se jejich názor na domácí přípravu mění. Zpočátku berou domácí přípravu jako užitečnou a později spíše jako formalitu. Na tento jejich názorový posun má zřejmě vliv mnoho různých faktorů, např. zájmy, kamarádi nebo druhy a formy zadávané domácí přípravy.

P7 Žáci upřednostňují jiné činnosti v domácí přípravě než jejich učitelé.

Mezi učiteli a žáky existují některé rozdíly v preferovaných činnostech. Rozdíl je patrný v procvičování a opakování, které lze zařadit na pomyslné první místo u učitelů, druhé místo zaujímá sběr různých informací a řešení zajímavých problémů, zatímco u žáků je tomu naopak. Ve způsobu realizace domácí přípravy mají žáci raději praktické úkoly, ale písemné úkoly jim nevadí. Učitelé upřednostňují spíše písemné úkoly. Z časového hlediska mají žáci raději úkoly dlouhodobého charakteru, kde mají na odevzdání více času a rádi na domácím úkolu spolupracují s ostatními spolužáky. Učitelé naproti tomu častěji zadávají úkoly krátkodobé a individuální.

Shoda mezi oběma skupinami nastala v ústních, pamětních úkolech, které obě skupiny nepreferují. Podle rozsahu záběru domácí přípravy mají žáci raději úkoly monotematické než mezipředmětové. Učitelé obě formy domácí přípravy střídají. Žáci si často stěžovali na přílišnou obtížnost některých úkolů.

P8 Mnoho žáků, zejména ve vyšších ročnících, domácí úkoly opisuje.

Velké množství žáků, zejména ve vyšších ročnících, domácí úkoly opravdu opisuje, přesněji v devátém a osmém ročníku tak činí téměř tři čtvrtiny. V šestém a sedmém ročníku opisuje zhruba třetina. Jak často se tak děje, není ovšem známo. Žáci nejčastěji domácí úkol opíší, protože zapomenou. Žáci, kteří neopisují říkají, že se chtějí něco naučit.

P9 Žáci domácí přípravu plní, ne proto, že sami chtějí, ale proto, že musejí. Pro žáky je zadávaná domácí příprava nezajímavá, nespátřují v ní žádný užitek. Pro její plnění mají malou motivaci.

Na tento nastolený problém není jednoduchá odpověď. Na jedné straně někteří žáci domácí přípravu spatřují jako užitečnou a dobrovolně ji plní. Na druhé straně by ji jiní rádi zrušili. Lze jen odhadovat, že se s přibývajícím věkem zvyšuje procento žáků, kteří neplní domácí přípravu dobrovolně z vlastního zájmu a že je takové žáky velmi obtížné motivovat, změnit jejich názor na domácí přípravu.

P10 Domácí příprava nerozvíjí matematické myšlení žáků, ale redukuje se na mechanické učení.

Nelze říci, že by se domácí příprava z matematiky redukovala na mechanické učení. Přestože i zde až příliš velkou část tvoří opakování a procvičování, ale tolik důležité řešení problémových úloh se zde objevuje také. Vhodné by bylo navýšení počtu problémových úloh na úkor procvičování. Sami žáci tyto úlohy upřednostňují a jistě by klesl počet žáků, kteří spatřují nulový přínos domácí přípravy nebo v lepším případě jenom přínos v procvičování.

Fakt, že je u matematiky menší podíl úkolů, kde žáci vyhledávají informace a materiály, může souviset s větší obtížností informace týkající se matematiky vyhledat, utřídit. Přesto by se učitelé měli o takové domácí úkoly pokoušet, protože právě zde dochází k propojení matematiky a běžného života.

4.3 NÁVRH ZLEPŠENÍ DOMÁCÍ PŘÍPRAVY ŽÁKŮ

Po nasbírání informací a jejich rozboru vzhledem k problémům, které byly v souvislosti s domácí přípravou více či méně očekávány, následuje výčet možných rad, opatření a doporučení pro zlepšení domácí přípravy. Úkolem těchto doporučení je v co největší míře odstranit zjištěné nedostatky v domácí přípravě žáků, v přístupu některých učitelů k domácí přípravě a v domácí přípravě obecně. Tato doporučení by měla posloužit alespoň jako podnět pro zamyšlení nad dalším zkvalitňováním domácí přípravy žáků na dané škole.

Jako první a možná i nejdůležitější krok by měla být celoškolní diskuse nad otázkou domácí přípravy. Na jejím základě by následovalo přijetí konkrétních opatření, která budou vést k odstranění, zmírnění nedostatků a k vytvoření podmínek pro její další zlepšování. Mezi taková opatření může například patřit:

- podporovat učitele ve vyhledávání zajímavých úloh vhodných pro domácí přípravu (přístup k odborným časopisům, výměna zkušeností a úloh mezi učiteli)
- pravidelně se věnovat domácí přípravě v předmětových komisích a při setkáních s učiteli, především třídními
- vyžadovat plnění vymezených požadavků na zadávání a využívání domácí přípravy, tak jak bylo dříve dohodnuto
- zvyšovat informovanost rodičů a žáků o domácí přípravě (denní režim žáka, cíle domácí přípravy, strategie učení atd.)

Z hlediska učitelů se jako nejzávažnější jeví časté zadávání domácí přípravy za trest či její odpouštění za odměnu. V tomto ohledu by bylo dobré učitelům vysvětlit, proč je tento způsob využití domácí přípravy nešťastný a jak negativně ovlivňuje případné další změny v domácí přípravě. Jako hlavní argument lze použít, že na jedné straně je snaha, aby žáci v domácí přípravě spatřovali její smysl, užitečnost a dokázali ji vhodně uplatňovat ve svém budoucím vzdělávání. Na druhé straně slouží jako trest. Má tedy pro

žáky představovat něco nepříjemného. Navíc ve většině případů, kdy je domácí příprava trestem nebo odměnou lze předpokládat, že žáci si z takového domácího úkolu stejně nic neodnesou nebo ho opíší.

I přesto, že žáci nejsou domácí přípravou přetěžováni, mělo by docházet k větší koordinaci v jejím zadávání, hlavně mezi učiteli vyučujícími nepodobné předměty. Hlavními důvody je zlepšení provázanosti mezi jednotlivými předměty a prevence před možným přetěžováním žáků a to i epizodního charakteru. O tom, jak docílit větší vzájemné koordinace se zmiňuje již článek 2.4 . Patří sem například tyto možnosti:

- pověřit třídního učitele koordinací domácí přípravy ve třídě
- určit ve sborovně, ve třídě místo, kde budou jednotlivé domácí úkoly zapsány tak, aby každý učitel i žák měl přehled o zadaných úlohách
- určit třídní službu, která bude učitele informovat o již zadané domácí přípravě (o jejím rozsahu, době odevzdání apod.)

Další doporučení se týká druhů a forem zadávané domácí přípravy. Učitelé by se měli více zaměřit na činnosti tvořivého charakteru. Učitelé by měli vyslyšet některé připomínky žáků k domácí přípravě a pokusit se přiblížit druhům a formám domácí přípravy, jak je preferují žáci. Při alespoň částečné změně lze očekávat nárůst žáků přistupujících k domácí přípravě aktivně, se zájmem. Současně s provedenými změnami dojde k poklesu žáků opisujících domácí úkoly a ke snížení počtu žáků spatřujících v domácí přípravě žádný nebo jen omezený užitek. Druhy a formy domácí přípravy, které mohou být více využívány jsou:

- úkoly praktické (např. využívající video, počítač...)
- úkoly na pozorování, experimentování, úkoly výzkumného charakteru
- úkoly dlouhodobé (např. projekty)
- úkoly rozvíjející samostatnost a tvořivost, tvůrčí úkoly
- úkoly motivační
- úkoly partnerské, skupinové

Na závěr je uvedeno osm základních doporučení podle Cangelosiho¹¹. Doporučení jsou částečně upravena a zkrácena.

1) Na začátku školního roku věnovat čas na seznámení žáků s postupy pro efektivní učení, s postupy pro vytvoření domácího úkolu, jak si domácí přípravu časově rozvrhnout a v jaké podobě bude domácí příprava odevzdávána.

2) U prostých a nekomplikovaných domácích úkolů je větší pravděpodobnost, že je žáci vypracují, než u úkolů složitějších. Složitější a obsáhlejší úkoly je vhodné rozdělit do několika jednodušších zadání.

3) Při dlouhodobých úkolech je třeba stanovit přesné termíny a kontrolovat plnění dílčích kroků, které vedou k vypracování konečné úlohy.

4) Veškerá domácí příprava by měla být součástí celkového učebního plánu. Domácí příprava nemá být v žádném případě zadávána jenom proto, že se to očekává.

5) Ochota žáků spolupracovat na domácí přípravě je podpořena kvalitní zpětnou vazbou ze strany učitele. Nestačí pouze žáky informovat, zda měli domácí úkol špatně nebo dobře.

6) Hlavně na začátku školního roku je dobré využívat podobných úloh z domácí přípravy do různých testů, písemek apod.

7) Je-li domácí příprava využita ve výuce, stává se pro žáky, kteří domácí úkol nevypracovali, přirozeným trestem. Naopak pro žáky, kteří domácí úkol včas a správně vypracovali, je toto chování zpevněno zažitím většího úspěchu při vyučování.

8) Informovat rodiče o tom, co se od domácí přípravy očekává a jak mají své děti povzbuzovat, vhodně motivovat, aby se například domácí úkol nestal v rodině formou trestu.

¹¹ CANGELOSI, J. S.: Strategie řízení třídy. 2. vyd. Praha: Portál, 1996, str. 171-172.

4.3.1 Návrh zlepšení domácí přípravy žáků v matematice

K zlepšení stávajícího stavu domácí přípravy v předmětu matematika by zřejmě stačilo zahrnout do činností zadávaných v domácí přípravě o trochu více různých typů úloh. Jde hlavně o úlohy rozvíjející různé způsoby myšlení. Úlohy snažící se ukázat souvislosti s již dříve probraným učivem nebo úlohy, které vyžadují určitý stupeň soustředění, ponoření se do problému. Právě pro tyto naposledy zmiňované úlohy je domácí prostředí někdy vhodnější než podmínky ve škole. Méně se v domácí přípravě soustředit jenom na procvičování, opakování. Samozřejmostí je alespoň částečné využití výše uvedených rad týkajících se domácí přípravy na dané škole obecně. Při respektování těchto doporučení a rad se stane domácí příprava nejenom v matematice ještě více užitečnou jak pro žáky, tak i pro jejich učitele.

5. ZÁVĚR

V této diplomové práci jsem se pokusil zhodnotit domácí přípravu ve vztahu ke konkrétní základní škole. Dále jsem se snažil poskytnout obecný přehled o možnostech domácí přípravy a ukázat, co všechno se za tímto pojmem skrývá. Myslím, že toto předsevzetí jsem splnil. K jeho naplnění jsem jednak využil dostupnou literaturu zabývající se domácí přípravou a jednak šetření, které jsem zaměřil na učitele a žáky. Když jsem se seznamoval s problematikou domácí přípravy, ukázalo se, jak široký záběr má. Kolik faktorů ji spoluvytváří a ovlivňuje a že v mých silách nebude vše postihnout. Byl jsem tedy nucen vybrat jen zlomek.

Jestliže tedy mám zhodnotit současný stav domácí přípravy na škole, řekl bych, že vcelku je úroveň domácí přípravy na škole uspokojivá. V některých oblastech jsem sice narazil na určité nedostatky, ale domnívám se, že je v moci učitelů se s nimi vypořádat. Myslím, že většina učitelů i žáků již během mého šetření tyto nedostatky sama objevila a zamyslela se nad důvody proč tomu tak je a zda by se s tím nedalo něco dělat. Do budoucna se domnívám, že úroveň domácí přípravy se bude nadále zlepšovat. Tento můj dojem plyne hlavně z výpovědí učitelů, kteří v souvislosti se zaváděním rámcového vzdělávacího programu do jejich školy očekávali samé pozitivní změny.

Hlavní přínos této práce spatřuji ve třech hlavních rovinách. První je, že díky této práci jsem měl možnost proniknout do problematiky domácí přípravy na základní škole. Mohl jsem si uvědomit její závažnost a důležitost. Předpokládám, že nabyté znalosti a zkušenosti v budoucnu uplatním v mnou uplatňované domácí přípravě. Druhou rovinou je přínos této práce pro zvolenou základní školu. Její učitele i žáky. Práce umožní učitelům poznat část současného stavu domácí přípravy na škole. Zvýší jejich informovanost a zprostředkuje pohled žáků na domácí přípravu. Jen tak mohou učitelé zvolit správný přístup. Třetí přínos spatřuji v tom, že práce nastínila mnoho nových otázek souvisejících s domácí přípravou, které je třeba do budoucna zodpovědět.

SEZNAM LITERATURY

- [1] BĚLOHRADSKÁ, J. - SOLFRONK, J. - URBÁNEK, P.: Domácí příprava žáků základní školy. In: Vedení školy. 23. aktualizace Praha: Raabe, únor 2002, s. 1-16.
- [2] BĚLOHRADSKÁ, J. - SOLFRONK, J. - URBÁNEK, P.: Problematika zatíženosti žáků základní školy domácí přípravou. In: Nové možnosti vzdělávání a pedagogický výzkum. Sborník příspěvků IX. celostátní konference ČAPV, Ostrava 2001, s. 264 -268.
- [3] BĚLOHRADSKÁ, J.: Postoje žáků a jejich rodičů k domácí přípravě. In: Výzkum školy a učitele – CD ROM z X. konference ČAPV v Praze, Praha: PedF UK 2002.
- [4] CANGELOSI, J. S.: Strategie řízení třídy. 2. vyd. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-083-9.
- [5] ČÁP, J. – MAREŠ, J.: Psychologie pro učitele. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.
- [6] GÁBOR, O. - KOPANEV, O. - KRIŽALKOVIČ, K.: Teória vyučovania matematiky 1. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľství, 1989. ISBN 80-08-00285-9.
- [7] HEJNÝ, M. - KUŘINA, F.: Dítě, škola a matematika: konstruktivistické přístupy k vyučování. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-581-4.
- [8] MAŇÁK, J.: Nárys didaktiky. 4. dotisk 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-0210-7.
- [9] MAŇÁK, J.: Problém domácích úkolů na základní škole. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1992. ISBN 80-210-0388-1.
- [10] McBRIDE, R.: Úvod do kvalitativního výzkumu: průvodce pro učitele. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 1995. ISBN 80-7083-183-9.
- [11] MÍČEK, L.: Duševní hygiena. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986.
- [12] PĚCHOUČKOVÁ, Š.: Jak rodiče pomáhají svým dětem s matematikou. Učitel matematiky, 13, 2005, č.3, s. 180-190. ISSN 1210-9037.
- [13] PRŮCHA, J. – WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J.: Pedagogický slovník. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.

- [14] PRŮCHA, J.: Moderní pedagogika. 2. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-631-4.
- [15] STRAUSS, A. - CORBINOVÁ, J.: Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie. 1. vyd. Boskovice: Albert, 1999. 228 s. ISBN 80-85834-60-X.

internet

<<http://www.zschrastava.wz.cz>>

<<http://www.msmt.cz>>

<<http://www.rvp.cz>>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha číslo	Název přílohy	Počet stran
1	Dotazník pro žáky	2
2	Podklady pro rozhovor s učiteli	3

Tento dotazník je **anonymní** a slouží jako součást průzkumu „Domácí příprava žáka ZŠ...“
Obracím se na Tebe s prosbou o spolupráci při uskutečnění výzkumu.

Než začneš s vyplňováním, přeči si, co všechno se myslí domácí přípravou. Pokud nebudeš něčemu rozumět, zeptej se.

DOMÁCÍ PŘÍPRAVOU se myslí veškerá činnost, která je zadána ve škole k vypracování doma. Patří sem samozřejmě písemné a ústní úkoly, ale i úlohy, které se mají doma pouze promyslet. Dále je to třeba příprava referátu, zhotovení různých pomůcek, modelů, naučit se něco nazpaměť a spousta dalších činností.

Pohlaví (správnou odpověď zaškrtni): ☐ dívka
☐ chlapec

Doplň ročník

1) Zaškrtni, kdy se nejčastěji věnuješ domácí přípravě.

- ☐ ve škole
- ☐ hned, když přijdeš ze školy
- ☐ později odpoledne (mezi 15 a 18 hodinou)
- ☐ večer (mezi 18 a 20 hodinou)
- ☐ pozdě večer (mezi 20 a 23 hodinou)
- ☐ ráno

2) Napiš (v minutách), kolik času průměrně strávíš domácí přípravou v:

Pondělí _____
Úterý _____
Středu _____
Čtvrtek _____
Pátek _____
Sobota _____
Neděle _____

3) Když dostaneš domácí úkol, který se odevzdává až za několik dní, kdy domácí úkol vypracuješ?

(Zaškrtni jednu odpověď)

- ☐ ve stejný den, kdy byl domácí úkol zadán
- ☐ druhý den po zadání
- ☐ dva dni před odevzdáním
- ☐ den před odevzdáním domácího úkolu
- ☐ v den odevzdání domácího úkolu
- ☐ jindy (zkus napsat, kdy)

4) Následující možnosti oznámkuj podle toho, jak je máš rád.

(1 = *nejraději*; 2 = *rád*; 3 = *nevadí mi*; 4 = *vadí mi*; 5 = *nerad*)

- domácí úkoly, které se odevzdávají až za několik dní _____
- domácí úkoly krátkodobé (na další, maximálně přespršití hodinu) _____
- domácí úkoly, kde musíš užít znalosti i z jiného předmětu, předmětů _____
- domácí úkoly, kde ti stačí znalosti pouze z jednoho předmětu _____
- domácí úkoly na kterých pracujete ve dvojici _____
- domácí úkoly, kde na kterých pracujete více než ve dvou _____
- domácí úkoly, které máš udělat sám _____

5) Zaškrtni, kdo ti nejčastěji pomáhá s domácí přípravou. (Zaškrtni jednu odpověď)

- ☐ nikdo
- ☐ rodiče
- ☐ sourozenci
- ☐ spolužáci, kamarádi
- ☐ soukromý učitel
- ☐ někdo jiný (napiš kdo)

6) Následující činnosti v domácí přípravě oznámkuj podle toho, jak je máš rád.

(1 = *nejraději*; 2 = *rád*; 3 = *nevadí mi*; 4 = *vadí mi*; 5 = *nerad*)

- řešení zajímavého problému _____
- získávání informací a materiálů (z knih, internetu, časopisů) _____
- praktické činnosti (něco zhotovit, použít.....) _____
- písemné úkoly _____
- ústní úkoly _____
- pamětné učení _____
- procvičování a opakování probraného učiva _____
- vyhledání a zpracování nové látky (příprava referátu, výpisky ...) _____
- jiná (jaká)

7) Dostáváte domácí úkoly za trest? (Zaškrtni jednu možnost)

- ☐ často
- ☐ někdy
- ☐ výjimečně
- ☐ nikdy

8) Jak často jsou domácí úkoly za odměnu odpouštěny? (Zaškrtni jednu možnost)

- ☐ často
- ☐ někdy
- ☐ výjimečně
- ☐ nikdy

9) Na domácích úkolech bych si přál změnit (doplň).....

.....

10) Napiš, co je pro tebe hlavní důvod, abys domácí úkol opsal. Pokud neopisuješ, proč ne?

.....

.....

11) Jak často dostáváte domácí úkol z matematiky? (Zaškrtni jednu odpověď)

- ☐ nedostáváme
- ☐ přibližně každou druhou hodinu
- ☐ přibližně každou třetí hodinu
- ☐ skoro v každé hodině

12) Myslím si, že úkolů z matematiky je:

- ☐ hodně
- ☐ přiměřeně
- ☐ málo

13) Následující činnosti v domácí přípravě oznámkuj podle toho, jak je máš rád, tentokrát ve vztahu k matematice.

(1 = *nejraději*; 2= *rád*; 3 = *nevadí mi*; 4 = *vadí mi*; 5 = *nerad*)

- řešení zajímavého problému _____
- vyhledávání informací a materiálů (z knih, internetu, časopisů) _____
- praktické činnosti (zhotovit model, výkres...) _____
- písemné úkoly _____
- ústní úkoly _____
- pamětné učení _____
- procvičování a opakování probraného učiva _____
- vyhledání a zpracování nové látky (příprava referátu, výpisky) _____
- jiná (jaká)..... _____

14) Napiš, jak dlouho ti průměrně trvá vypracovat domácí úkol z matematiky.

.....

15) Co bys změnil na domácích úkolech z matematiky?

.....

16) Napiš, v čem si myslíš, že ti domácí úkoly z matematiky pomáhají. Pokud si myslíš, že ti nepomáhají, napiš proč.

.....

.....

Děkuji Ti za spolupráci.

I. ČÁST (o domácí přípravě obecně)

aprobace 1. 2.

1) Domácí přípravu považujete spíše za:

- ☐ prospěšnou
- ☐ zbytečnou
- ☐ formální

2) Diferencujete domácí přípravu podle schopností jednotlivých žáků, jejich nadání, nebo podle nějakého jiného kritéria?

- ☐ ano, vždy
- ☐ většinou
- ☐ někdy
- ☐ téměř nikdy
- ☐ ne, nikdy

Podle čeho nejčastěji?

3) Sbíráte, shromažďujete zajímavé domácí úkoly?

- ☐ ano
- ☐ ne

4) Koordinujete zadávání domácích úkolů s kolegy ?

- ☐ koordinuji (Jak?)
- ☐ částečně koordinuji (Jak?)
- ☐ nekoordinuji

V čem spatřujete přínos, překážky?

.....

5) Co považujete za největší problém domácích úkolů?

.....

II. ČÁST (o domácí přípravě ve vztahu k vyučovanému předmětu)

aprobace 1 2

6) Zadáváte v tomto předmětu domácí přípravu ?

- ☐ ano
- ☐ ne (dále pouze otázka 14)

(Proč? Z jakého důvodu?)

7) Umíte si tento předmět představit bez domácí přípravy?

- ☐ ano
- ☐ ne

Proč?

8) Jak často se objevují následující cíle v domácí přípravě?

(1 – vždy; 2 – většinou; 3 – někdy; 4 – téměř nikdy; 5 – nikdy)

A)

- opakování, procvičování
- prohlubování učiva
- rychlá kontrola výsledků
- osvojení nového učiva
- rozvoj žákovy samostatnosti
- rozvoj dovedností
- výchovné cíle
- odhalovat skryté schopnosti
- vnitřní diferenciaci žáků při práci ve vyučovací hodině
- jiné

B)

- posílit zájem o předmět
- učit soustavně práci
- utvrzovat smysl pro povinnost
- cvičit návyk domácího studia
- vést žáky k sebekontrolě
- seznamovat rodiče s prací dětí
- informovat o práci školy
- poznat vztah rodičů ke škole
- jiné

9) Nacházíte v učebnicích dostatek vhodných námětů pro domácí úkoly?

☐ ano

☐ ne

Co nejvíce postrádáte v učebnicích vzhledem k domácím úkolům?

.....

10) Jak často se objevují následující činnosti v domácí přípravě žáků?

(1 – vždy; 2 – většinou; 3 – někdy; 4 – téměř nikdy; 5 – nikdy)

- řešení zajímavého problému, výzkumná činnost _____
- získávání informací a materiálů (z knih, internetu, časopisů) _____
- praktické činnosti (něco zhotovit, použít, pokus.....) _____
- písemné úkoly (i grafické, výtvarné) _____
- ústní úkoly _____
- pamětné učení _____
- procvičování a opakování probraného učiva _____
- vyhledání a zpracování nové látky (příprava referátu, výpisky....) _____
- jiná (jaká) _____

11) Jak často se objevují následující formy a druhy domácí přípravy?

(1 – vždy; 2 – většinou; 3 – někdy; 4 – téměř nikdy; 5 – nikdy)

- dlouhodobé (na týden apod.) _____
- krátkodobé (na další, přepřítí hodinu) _____
- mezipředmětové _____
- monotematické _____
- skupinové _____
- partnerské (dva žáci spolupracují) _____
- individuální _____

12) Jak postupujete při plánování domácích úkolů.

☐ dlouhodobě, minimálně pro tematickou jednotku

☐ při přípravě na konkrétní vyučovací hodinu

☐ případ od případu, podle momentálního učiva

☐ neplánuji

☐ jinak

13) Jak využíváte domácí přípravy ve výuce?

(1 – vždy; 2 – většinou; 3 – někdy; 4 – téměř nikdy; 5 – nikdy)

- pro opakování, upevnění učiva _____
- jako východisko pro samostatnou práci žáků v hodině _____
- pro výklad nového učiva _____
- k hodnocení žáků _____
- ověřování znalostí, zdroj zpětné vazby _____
- jako formy trestu, odměny (odpuštění) _____
- nevyužívám _____
- jiné využití _____

14) Čekáte v otázce domácí přípravy nějaké změny po zavedení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání do vaší školy?

☐ ne

Proč?

☐ ano

V čem si myslíte, že dojde ke změně?

aprobace 2.....

6) Zadáváte v tomto předmětu domácí přípravu ?

☐ ano

☐ ne (dále pouze otázka 14)

(Proč? Z jakého důvodu?)

7) Umíte si tento předmět představit bez domácí přípravy?

☐ ano

☐ ne

Proč?.....

8) Jak často se objevují následující cíle v domácí přípravě?
(1 – vždy; 2 – většinou; 3 – někdy; 4 – téměř nikdy; 5 – nikdy)

A)

- opakování, procvičování _____
- prohlubování učiva _____
- rychlá kontrola výsledků _____
- osvojení nového učiva _____
- rozvoj žákovy samostatnosti _____
- rozvoj dovedností _____
- výchovné cíle _____
- odhalovat skryté schopnosti _____
- vnitřní diferenciaci žáků při práci ve vyučovací hodině _____
- jiné _____

B)

- posílit zájem o předmět _____
- učit soustavně práci _____
- utvrzovat smysl pro povinnost _____
- cvičit návyk domácího studia _____
- vést žáky k sebekontrolě _____
- seznamovat rodiče s prací dětí _____
- informovat o práci školy _____
- poznat vztah rodičů ke škole _____
- jiné _____

9) Nacházíte v učebnicích dostatek vhodných námětů pro domácí úkoly?

☐ ano

☐ ne

Co nejvíce postrádáte v učebnicích vzhledem k domácím úkolům?

10) Jak často se objevují následující činnosti v domácí přípravě žáků?
(1 – vždy; 2 – většinou; 3 – někdy; 4 – téměř nikdy; 5 – nikdy)

- řešení zajímavého problému, výzkumná činnost _____
- získávání informací a materiálů (z knih, internetu, časopisů) _____
- praktické činnosti (něco zhotovit, použít, pokus.....) _____
- písemné úkoly (i grafické, výtvarné) _____
- ústní úkoly _____
- pamětné učení _____
- procvičování a opakování probraného učiva _____
- vyhledání a zpracování nové látky (příprava referátu, výpisky....) _____
- jiná (jaká) _____

11) Jak často se objevují následující formy a druhy domácí přípravy?
(1 – vždy; 2 – většinou; 3 – někdy; 4 – téměř nikdy; 5 – nikdy)

- dlouhodobé (na týden apod.) _____
- krátkodobé (na další, přespříští hodinu) _____
- mezipředmětové _____
- monotematické _____
- skupinové _____
- partnerské (dva žáci spolupracují) _____
- individuální _____

12) Jak postupujete při plánování domácích úkolů.

☐ dlouhodobě, minimálně pro tematickou jednotku

☐ při přípravě na konkrétní vyučovací hodinu

☐ případ od případu, podle momentálního učiva

☐ neplánuji

☐ jinak

13) Jak využíváte domácí přípravy ve výuce?

(1 – vždy; 2 – většinou; 3 – někdy; 4 – téměř nikdy; 5 – nikdy)

- pro opakování, upevnění učiva _____
- jako východisko pro samostatnou práci žáků v hodině _____
- pro výklad nového učiva _____
- k hodnocení žáků _____
- ověřování znalostí, zdroj zpětné vazby _____
- jako formy testu, odměny (odpuštění) _____
- nevyužívám _____
- jiné využití _____

14) Čekáte v otázce domácí přípravy nějaké změny po zavedení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání do vaší školy?

☐ ne

Proč?

☐ ano

V čem si myslíte, že dojde ke změně?

Pokud Vás ještě cokoliv napadlo okolo domácí přípravy žáků, napište to prosím sem nebo na druhou stranu:

Děkuji